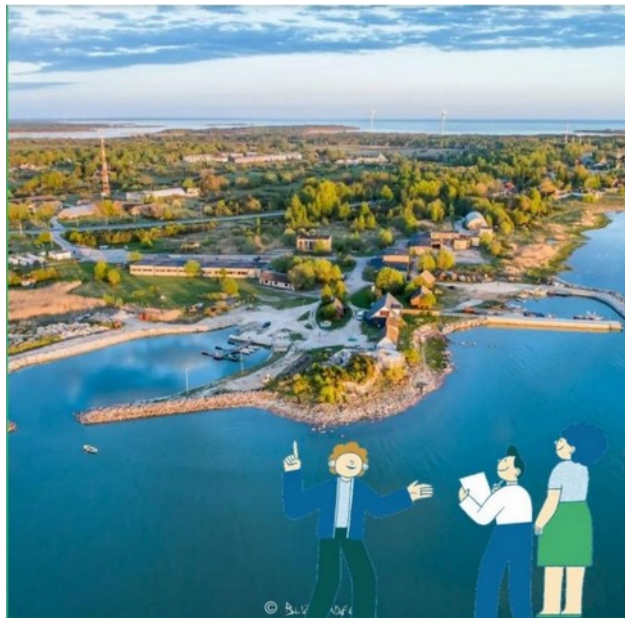

VIRTSU ARUKA KÜLA STRATEEGIA 2021-2030

Ette valmistatud Euroopa “21. sajandi arukate maapiirkondade ettevalmistavad tegevused” projekti raames

Sisukord

EESSÕNA: Arukas maapiirkond - Virtsu.....	2
I. SISSEJUHATUS.....	3
1.1 Kohalik juhtimistasand Eestis.....	3
1.2 Mida tähendab „küla” Eestis?.....	5
1.3 Mida tähendab „arukas” Virtsu jaoks.....	5
II. KONTEKST.....	7
2.1 Aruka küla strateegia kontekst.....	7
2.2 Olemasolevad strateegiad ja algatused.....	7
2.2.1 Seosed olemasolevate kohalike strateegiatega.....	7
2.2.2 Seosed kõrgemate haldustasandite strateegiatega.....	9
2.2.3 Varasemate ja käimasolevate olulisemate projektide ja algatuste ülevaade.....	16
2.3 Koostöö teiste küladega ja osalemine organisatsioonides.....	17
III. VIRTUSU ISELOOMUSTUS.....	18
3.1 Küla ja maapiirkonna põhiomadused.....	18
3.2 Peamised väljakutsed.....	22
3.3 Peamised väärtused ja võimalused.....	23
3.4 Kohaliku kogukonna iseloomustus.....	24
3.5 SWOT analüüs.....	25
IV. SEKKUMISLOOGIKA.....	26
4.1. Peamine eesmärk.....	26
4.2. Eesmärgid ja tegevussuunad vastuseks SWOT analüüsile.....	27
4.3. Arukad lahendused: tegevused, väljundid ja tulemused.....	33
V. JUHTIMINE JA SEIRE.....	43
5.1 Juhtimine.....	43
5.2 Seire.....	43
VI. SIDUSRÜHMADE KAASAMINE STRATEEGIA LOOMISESSE.....	45
6.1 Sidusrühmade kaasamine vajaduste selgitamisel.....	45
6.2 Sidusrühmade kaasamine strateegia väljatöötamisel.....	45
6.3 Põhilised kogukonna teavitamise ja teadlikkuse tõstmise kanalid.....	47
6.4 Planeeritud tegevused sidusrühmadega.....	47

EESSÕNA: Arukas maapiirkond - Virtsu

Virtsu Arenguseltsi aktiiv, kes vormistas Virtsu taotluse Smart Rural 21 projektis osalemiseks lootsid sellega taaskäivitada Virtsu aleviku ja kogukonna uue arenguhüppe ning selleks tulevikuvisioni taasloomise. Kohalik arenguselts on tegutsenud juba aastast 2004 ja hoidnud elusana Virtsus mitmeid traditsioonilisi kultuuriüritusi ning vedanud vanade hoonete ja kultuuriväärtuste taastamist.

Huvipakkuv on saada inspiratsiooni ja leida lahendusi teistelt Euroopa arukatelt küladelt, mida võimaldab programmi kuuluvad õppereisid, mentortugi ja rahvusvaheline koostöö. Vajalik on tõsta heaolu kohalikele elanikele ja et neid lisanduks, muuta Virtsu atraktiivseks kodumaistele külalistele ja välituristidele ning tekitada juurde võimalusi ettevõtluse Virtsu meelitamiseks ning lisada arukaid ja nutikaid lahendusi selleks, et säilitada elu meie maapiirkonnas.

Programmi raames on võimalik Virtsu kogukonnal omandada laiaulatuslikke ekspertteadmisi väljaspoolt oma kogukonda. Meie märksõnadeks on sotsiaalne innovatsioon, digitaalsete lahenduste laiem kasutusse võtmine, võrgustike ja toimivate partnerluste loomine ning hoidmine naabritega, kohalikul tasandil otsustusõiguste suurendamine ja inimeste kaasamine otsustusprotsessidesse, ettevõtluse võimaluste ja elamumajandusega seonduvate kitsaskohtade lahendamine ja kohaturundus.

Aruka Virtsu strateegia aastateks 2021-2030 saab luua juba varasemate (2004, 2013, 2016) tehtud arengukavade ja visioonide baasil. Strateegia tegemine ja ajakohastamine on vajalik selleks, et olla teadlik muutunud olemasolevast olukorrast ja aidata vältida tegevuste juhuslikkust. Kogukonnaga koostöös loodavas strateegias määratletakse Virtsu eesmärgid, arengusihid ja esitatakse konkreetseid tegevused, mida hakatakse seatud eesmärkide saavutamiseks ühiselt kogukonnana ellu viima. Kindlad sihid võimaldavad piiratud ressursside kasutamist efektiivsemaks muuta ja erinevate valdkondade tegevusi paremini kooskõlastada aruka Virtsu terviklikuks arenguks.

Mõned mõtted protsessi algatajatel: „Kõik need koolide sulgemised – ega see ole üksnes meil Virtsus! Külad tühjenevad. Midagi tuleb ette võtta,” ütles seltsi liige Aimar Roomets. „Saab sealt Euroopast ehk tarkust, kuidas küla säilitada.” „**Arukas küla on tegutsemine oma aruga**”, ütles seltsi juhatuse liige ja Virtsu kooli direktor Stanislav Nemeržitski, kes on ka Virtsu aruka küla projekti üks eestvedaja. Nii ongi, sest arukas küla arendab oma piirkonda läbi kohaliku algatuse ja olemasolevate väärtuste ja võimaluste kasutamise.

Virtsu Arenguseltsi hiljutisest kohtumisest Vabariigi Presidendiga jäi kõige erilisemalt kõlama tõdemus, et väikeste maakohtade, külade ja seltside areng ning püüdlused on paljus just meie endi kätes. Saame kogukonnana ära teha väga palju, laduda tugevat vundamenti enda ja oma laste tulevikuks.

Virtsu Arenguseltsi algataja ja pikaaegne eestvedaja Jüri Mõniste on öelnud: „Mingu need teed ja sillad Saaremaa suunal kust tahes, aga tee mööda looduskaunist kaitseala mere äärde on küll kõigile avatud, aga vähe teada. Ajame õiget asja ja ikka tasub meeles pidada, et see, milline Virtsu välja näeb, on meie endi teha.”

Kohalike elanike aktiivsus ja arukus - kaasamõtlemine ja koos tegutsemine - panebki meie küla kestlikult elama ja uuenema!

I. SISSEJUHATUS

1.1 Kohalik juhtimistasand Eestis

Eestis korraldavad kohaliku tasandi juhtimist ja haldust kohalikud omavalitsused (KOV). Eestis on 15 maakonda ja neis kokku 79 KOV-i, mis jagunevad 15 linnaks ja 64 vallaks. KOV-id otsustavad ja korraldavad kohaliku elu küsimusi iseseisvalt. Suurusest olenemata peavad KOV-id täitma kõikjal Eestis samu ülesandeid ning pakkuma elanikele ühesuguseid ja sama kvaliteeditasemega teenuseid. KOV-ide territoorium jaguneb omakorda asustusüksusteks: linnad, alevid, alevikud, külad. Järgnev skeem annab ülevaate Eesti riigihalduse korraldusest.

RIIGIHALDUS	
Ülemise tasandi otsene riigihaldus: <ul style="list-style-type: none">▪ Vabariigi Valitsus▪ Peaminister▪ Ministrid▪ Ministeeriumid	Kaudne riigihaldus: <ul style="list-style-type: none">▪ Kohalikud omavalitsusüksused▪ Omavalitsuste liidud▪ Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud▪ Eraõiguslikud juriidilised isikud▪ Füüsilised isikud
Keskmise tasandi otsene riigihaldus: <ul style="list-style-type: none">▪ Ametid, inspeksioonid▪ Hallatavad riigiasutused	
Alumise tasandi otsene riigihaldus: <ul style="list-style-type: none">▪ Regionaalhaldustalitlused	

Joonis 1. Eesti riigihalduse korraldus
(Illimar Pärnamägi, Sorainen, koolitus: Osaluspoliitika ja riigiülesannete täitmine 24.05.2019)

Aastal 2017 lõppes Eestis haldusreform, mille tulemusena jäi senise 213 omavalitsuse asemel alles 79. Haldusreformi eesmärgiks oli kohalike omavalitsuste võimekuse kasv, kuna nende võimekus oli erinev oma finantspotentsiaali, ametnike arvu ja teenuste pakkumise taseme osas, mistõttu oli mõni omavalitsus selgelt võimekam kui teine. Haldusreformi laialdasemaks eesmärgiks oli arendada ja muuta kohalikke omavalitsusi viisil, mis võimaldaks neil pakkuda elanikele paremaid teenuseid, olla piirkondlikult kohalike omavalitsuste seas konkurentsivõimeline ning täita seadusest tulenevaid ülesandeid iseseisvalt.

Haldusreformi järel muutusid omavalitsused nii finantsiliselt kui ka administratiivselt võimekamateks, kuid juurde tuli hulgaliselt ka uusi tegevusi ja kohustusi ning piirkondade suurenemine, millega kaasnes ka seoste vähenemine piirkonna külade ja kohalike kogukondadega. Tänapäevaks on esile kerkinud juba ka mitmeid häid näiteid, kus kohalik omavalitsus on moodustanud piirkondlikud kogukondade kogud ning seeläbi kaasanud külaelanikud piirkonna juhtimisse ja arendustegevustesse. Omavalitsustele on suurenenud territoorium kindlasti väljakutseks, mistõttu tuleb neil leida innovatiivseid lahendusi, et säiliks vallakeskuse ja kaugemate külade side.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Virtsu alevik asub Pärnu maakonnas Lääneranna vallas. Lääneranna vallas on kokku 152 asustusüksust: Lihula linn (valla keskus), Virtsu alevik ning 150 küla.

Vallas elas 2018. aasta septembris rahvastikuregistri andmetel 5462 inimest, sealhulgas Lihulas ja Virtsus vastavalt 1218 ja 512 inimest (kolmandik valla rahvastikust kahes suuremas asulas). Valla 150-s külas elas kokku 3732 inimest. 2020 aasta alguseks oli valla elanike arv vähenenud 5281 inimeseni (vähenemine vallas 3,3%) ja siis elas Lihulas 1163 ja Virtsus 506 inimest (vähenemine Lihulas 4,5% ja Virtsus 1,1%).

Lääneranna vald kui omavalitsus jaguneb neljaks piirkonnaks (olid enne 2017 aasta haldusreformi eraldi vallad): Hanila, Koonga, Lihula ja Varbla.

Igal piirkonnal on oma KOV teeninduskeskus. Virtsu alevik kuulub Hanila piirkonda, kus teeninduskeskuseks on Kõmsi, mis asub Virtsust 9 km kaugusel. Kohaliku teeninduskeskuse eeliseks on töötajad, kes tunnevad kohalikku piirkonda ja inimesi.

Teeninduskeskuses osutatavad teenused: kodanike nõustamine kohaliku elu küsimustes või edasi suunamine pädeva ametniku poole vallakeskuses; avalduste ja taotluste vastuvõtmine, sealhulgas sotsiaaltoetuste ja -teenuste osas; nõustamine sotsiaalküsimustes; rahvastikuregistri toimingud, sünni registreerimine, elukohateadete menetlemine, rahvastikuregistri väljavõtete väljastamine.

Valla tegevust korraldab ja juhivad strateegiliselt elanike valitav esinduskogu – volikogu, kes kinnitab ametisse täitevorgani ehk vallavalitsuse. Valla hääleõiguslikud elanikud valivad kohaliku omavalitsuse volikogu vabadel, üldistel, ühetaolistel, otsestel ja salajastel valimistel neljaks aastaks.

Omavalitsuse peamised ülesanded sätestab kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Omavalitsus peab vastavalt Eesti seadustele korraldama piirkonna ruumilist planeerimist, sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmekäitlust, vallasisest ühistransporti ning valla teede korrashoidu. Samuti peab omavalitsus korraldama enda omanduses olevate koolieelsete lasteasutuste, koolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist. Seadusega võidakse ette näha teatud KOV-i kulude katmist kas riigieelarvest või muudest allikatest.

Lääneranna valla erisuseks on pikk merepiir, millega kaasnevad sadamad, paadilautrid, ujumiskohad ja juurdepääsuteed mereni. Samuti on väga suur osa valla territooriumist erinevate looduskaitsete piirangutega kaetud.

Vallavalitsus korraldab Virtsus teehooldust, heakorda ja jäätmemajandust.

Avalike teenuste delegeerimine mittetulunduslikele organisatsioonidele (MTÜ-dele) on kohalikes omavalitsustes küllaltki levinud praktika. Enam kui pooltes (ca 60%) Eesti omavalitsustes teevad omavalitsused ja mittetulunduslikud organisatsioonid koostööd avalike teenuste osutamisel. Sellised KOV-id hõlmavad ca 87% Eesti elanikest. Otseselt avalikke teenuseid delegeerivad umbes 42% KOV-idest, ülejäänud 18% sõlmivad sellised lepingud, kus avalike teenuste osutamine on üks osa üldisemast lepingust või kus lepingu täitmise käigus tegelikult osutatakse ka avalikke teenuseid. See tähendab, et KOV-id finantseerivad teenuseid paljudel erinevatel viisidel, seejuures

Aruka küla strateegia: Virtsu

teenust sageli selgelt määratlemata ja teenuse osutamisenä teadvustamata, nt tegevustoetuse, projektitoetuse, vara tasuta kasutamise, koostöölepingute jms raames.

Mitmed objektid Virtsus on antud tasuta kasutusele Virtsu Arenguseltsile. Sellega kaasneb seltsil kohustus hoida need objektid korras ja kogukonnale avatud. Arenguselts on juba aastaid hoidnud korras ja avatuna mõisapargi laululava, Vanaluubi puhkekoha ja linnuse juures asuvat sadamahoonet. Sel aastal lisandus veel Virtsu Kooli aula, kus kultuurijuht korraldab kohaliku rahvamaja tööd ja üldist seltsielu.

1.2 Mida tähendab „küla” Eestis?

Mis on küla, alevik, alev ja linn Eestis?

Asustusjaotus on valla või linna territooriumi jagunemine asustusüksusteks.

Eestis jagunevad asustusüksused järgmiselt:

- Küla on hajaasustusega asula või üldjuhul vähem kui 300 alalise elanikuga tiheasustusega asula.
- Alevik on üldjuhul vähemalt 300 alalise elanikuga tiheasustusega asula.
- Alev ja linn asustusüksusena on üldjuhul vähemalt 1000 alalise elanikuga tiheasustusega asula.

Eestis on 47 linna, 12 alevit, 188 alevikku ja 4455 küla.

Pärnu maakonnas on 4 linna, 5 alevit, 9 alevikku ja 324 küla.

Virtsu on üks neist alevikest.

Umbes pooled Eesti küladest (aktiivsemad) on kaasatud vabatahtliku külaliikumise Kodukant (maakogukondi ja kodanikuühiskonda esindav katusorganisatsioon) liikmeskonda. Kodukant on loonud ka külavanemate statuudi ning aidanud paljudel küladel ja külakondadel valida omale külavanemad kui kohalikud esindajad ja eestvedajad. Virtsul külavanem puudub. Seda rolli asendab Virtsu Arenguselts ja selle valitav juhatus. Virtsu Arenguselts on Kodukandi liige. Kaks Virtsu Arenguseltsi juhatuse liiget (Jüri Mõniste ja Stanislav Nemeržitski) on valitud aastal 2017. a ka Lääneranna vallavolikogu liikmeteks ja on osa valitsevast koalitsioonist (kokku 21 liiget).

Mis on arukas küla Eesti mõistes?

- Arukas küla on kogukond, kes on teadlik kohalikest arenguväljakutsetest ja -võimalustest ning otsib ja rakendab mõistlikke ja kestlikke lahendusi oma küla arendamisel.
- Küla arengustrateegia rakendamiseks ja sotsiaal-majanduslike väljakutsetega toimetulemiseks kasutab kogukonda kaasavaid meetodeid ning teeb koostööd naaberkülade ja -kogukondadega nii maapiirkonnas kui ka linnalistes piirkondades.
- Aruka küla ettevõtjad ja elanikud propageerivad ja rakendavad innovaatilisi ja digitaalseid ning keskkonda säästvaid ja parandavaid lahendusi.
- Kasutab eesmärkide täitmiseks oskuslikult erinevate kohalike, piirkondlike, riiklike ja Euroopa fondide ja ka erasektori rahalist tuge, aga eesmärk on isemajandamine.
- Arukas küla teeb rahvusvahelist koostööd teiste sarnaste külade ja piirkondadega.

Aruka küla strateegia: Virtsu

1.3 Mida tähendab „arukas” Virtsu jaoks

„Arukas” all mõistame Virtsus kohalike inimeste endi poolt suunatavat, mõnusat ja isemajandavat elukorraldust, selliselt et:

- toimib koostöö kohalike inimeste vahel ja toimub kaasav kogukondlik areng
- õilmitsevad kohalik kultuur ja isetegevus ning traditsioonid kestavad
- ettevõtlikel elanikel on tegutsemisindu ja -võimalusi ning nad kasutavad säästlikult kohalike ressursse ja annavad tööd teistele kohalikele
- luuakse uusi innovaatilisi lahendusi, mis pakuvad huvi ka väljaspool piirkonda, suurendades sellega Virtsu tuntust ja ligitõmbevõimet
- kohalik kool pakub noortele kvaliteetset haridust ja eneseteostuse võimalusi ning on ka arukas kogukonnakeskus kõigile kohalikele
- säästetakse loodust ja ollakse hooliv elukeskkonna suhtes
- juurdunud on kohalik ringmajandus ja ühiskasutus
- tagatud on inimeste, hoonete ja liikuvuse turvalisus
- elanikud väärtustavad oma ja teiste tervist edendavaid eluviise
- eakatele on kohalike tugiteenuste abil tagatud väärikas vananemine

II. KONTEKST

2.1 Aruka küla strateegia kontekst

Virtsu kandideeris Euroopa arukate külade konkursile Virtsu Arenguseltsi eestvedamisel. Juba varasemate seltsi liikmete poolt koostatud pikaajaliste Virtsu arenguplaanide najal kirjutati vajalik kandideerimisavaldus ja saavutati au ja privileeg Euroopa „Smart Rural 21” projektis osaleda. Virtsu arenguseltsi poolt konkursil osalemise otsusele aitas kaasa ka meie meelest hukka läinud kohalik haldusreform, kus neli väiksemat valda liitusid üheks suureks. Selle tulemusel nihkus kohaliku elu üle otsustamine ja vallakeskus Virtsust palju kaugemale ning see tõi kaasa ka Virtsule tähelepanu vähenemise ja vallajuhtide lühinägeliku kulude kokkuhoiu eesmärgil isegi kooli sulgemise sõnumi, mis iseenesest juba kindlasti on vähendanud Virtsu tõmmet noorte võimaliku elu- ja töökohana tulevikus.

Lisaks praegusele „Smart Rural 21” projekti pääsemisele, on Virtsu ka varem silma paistnud. Mõned aastad tagasi pärjati Eesti Külaliikumise Kodukant "Aasta küla konkursil" Virtsu „visa ja julge unistaja” tiitliga. Kindlasti aitab aruka küla strateegia koostamine ja rakendamine ka mitmel kauaaegsel unistusel teoks saada.

2.2 Olemasolevad strateegiad ja algatused

2.2.1 Seosed olemasolevate kohalike strateegiatega

Siinolev strateegia saab toetuda varem (2004, 2013 ja 2016) Virtsu Arenguseltsi poolt koostatud Virtsu arengukavadele ja visioonidele. Varem tehtud dokumentide nimekiri ja lühisisu on järgnev:

1. 2004 aastal - **“Virtsu arengukava 2004-2011”**
 - Visioon: Virtsu on heakorrastatud, turvalise ja kvaliteetse elukeskkonnaga, arenenud ettevõtluse, rikka ajaloo- ja kultuuripärandiga jätkusuutlik mereäärne alevik.
 - Arengusuunad: elukeskkonna parandamine; haridus- ja kultuurisfääri arengu tagamine; vaba aja veetmise võimaluste suurendamine.
2. 2013 aastal - **“Virtsu visioon 2025”**
 - Luua sobiv keskkond nii eluks, kui ettevõtluseks
 - Tähelepanu turismiettevõtlusele ajalooliste vaatamisväärsuste baasil
 - Turundada Virtsut kui „Värv Saaremaale”
3. 2016 aastal – **“Virtsu eesmärgid 2020”** - Põhieesmärk jõuda taas Virtsu elanike arvu kasvuni. Selle saavutamiseks plaaniti luua töökohti ja muuta elukeskkond atraktiivsemaks, kaasajastada hariduse-, kultuurielu-, puhkuse- ja vabaaja veetmise võimalusi, korrastatakse teedevõrku ja asula üldist infrastruktuuri.

Järgnev tabel kajastab tehtud, tegemisel ja tegemata plaane.

Aruka küla strateegia: Virtsu

TEHTUD	TEGEMISEL	TEGEMATA
Ettevõtlus		
----	<ul style="list-style-type: none"> Töökohtade loomine ettevõtluskeskuse rajamisega – detailplaneering koostatud, rahastus taotlemisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Kaubandus- ja teeninduskeskuse arendamine raudtee kaubalao ümbruses; Turismiettevõtluse arendamine.
Turism ja puhkemajandus		
<ul style="list-style-type: none"> Ehitati Vanaluubi puhkeplats; Vasallilinnuse konserveerimist alustati 2014. 	<ul style="list-style-type: none"> Virtsu vasallilinnuse taastamine; Mõisapargi edasine arendamine vabaaja veetmise kohana (piirdemüür, haljastus ja väravahoone). 	<ul style="list-style-type: none"> Ühtse turismikontseptsiooni väljatöötamine ja arendamine piirkonnas; Turismigruppide vastuvõtmise võimekuse loomine piirkonnas; Matkaradade võrgustiku edasine arendamine; Rahvamaja ja turismikeskuse ehitamine Virtsu mõisa töllakuuri baasil.
Haridus		
<ul style="list-style-type: none"> Tehnoloogia- ja majanduskallaku sisseviimine Virtsu kooli ja kooli jätkuv kaasajastamine. 	----	<ul style="list-style-type: none"> Elukestva õppe edendamiseks loodud kaugtöövõimalusega Virtsu e-hariduskeskuse edasiarendamine; Mereharidus huviringina, et meri ja inimene rohkem kokku viia ja säilitada rannarahva traditsioone.
Sport ja vaba aeg		
<ul style="list-style-type: none"> Spordiväljaku projekt-dokumentatsioon koostatud; Huviringide ruumide projekt mõisatalli tehtud 2016; Endises Hanila vallas toimus koostöö valla spordiseltsidega. 	<ul style="list-style-type: none"> Huviringidele ruumide ehitamine mõisa talli. 	<ul style="list-style-type: none"> Virtsu spordiväljaku arendamine (staadion, palliplatsid ja jalgpalliväljak); Virtsu kooli ümbrusesse vabaajakeskuse loomine.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Heakord ja teede-tänavatevõrk		
<ul style="list-style-type: none">• Puhtu tee mustkate suures osas tehtud 2014;• Tänavavalgustuse kaasajastamine – LED valgustid;• Virtsu heakorrafirma loodi 2016.	<ul style="list-style-type: none">• Heakorrakonkursi „Kaunis Virtsu“ jätkamine;• Koduümbrusest hooliva mõtteviisi propageerimine.	<ul style="list-style-type: none">• Virtsu tänavad mustkate alla;• Virtsu kahe „küla“ ühendamine tänavate võrguga;• Päikeseenergia kasutus;• 2016 loodud heakorrafirma enam Virtsus ei tööta (2020);• Probleemsete kinnistutega tegelemine.
Kogukond		
---	<ul style="list-style-type: none">• Seltsielu ja ühistöö propageerimine, kogukonna aktiivsuse suurendamine;• Mõisatallidest rahvamaja/ turismikeskuse ja seltsimaja/ muuseumihoone ehitus.	<ul style="list-style-type: none">• Virtsu mõisapargi piirkonda kabeli ehituse idee arendamine;• Naabrivalve liikumise algatamine.

Varem on mitmed asjad jäänud tegemata rahastuse puudumise ja vedajate vähesuse tõttu.

Virtsu Arenguseltsi algatamise järgselt koostati esimene arengukava aastateks 2004-2011. 2004 aastal tehtud arengukava lahutamatuks osaks oli juba siis kohalike elanike kaasamine nii koostamise kui ka eesmärkide saavutamise protsessi. Sellel eesmärgil viidi läbi 15 intervjuud ja rahvakoosolek, kus 15 osavõtjaga tehti rühmatööd. Seal pandi paika Virtsu aleviku tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud (SWOT analüüs) ning visioon. Lisaks arutleti aleviku probleemide üle ja püüti leida võimalikke lahendusi nende likvideerimiseks. Valmis arengukava (20 lk), mis paljus sarnaneb siin koostatud aruka küla strateegia dokumendiga.

Vahepealse 16 aasta jooksul uuendati eesmärke ja kavasisid kahel korral (2014 ja 2016), kuid peamised suunad on jäänud endiselt samaks. Ka varasemate strateegiate põhieesmärk - elu säilitamine Virtsus - on endiselt kehtiv ja kriitiline. Mitmed varasemad plaanid on ka tegevuste tulemusena tänaseks täitunud reaalsete tegevuste, sündmuste, hoonete ja taristutega. Samas on palju jäänud ikka veel unistuseks. Seda põhiliselt põhjusel, et pole leitud vajalikku rahastust, valla poliitilist toetust või vabatahtlikke tegijaid. Nii tuligi praeguse strateegia tegemisel varasemad plaanid uuesti üle vaadata, täiendada vastavalt uutele eesmärkidele ja valida olulisemad tegevused, millega edasi liikuda et need ka lähima 10 aasta jooksul ellu viia.

2.2.2 Seosed kõrgemate haldustasandite strateegiatega

Virtsu arengustrateegia on oma prioriteetide ja võtmetegevustega tugevalt seotud Pärnumaa, Lääneranna valla, aga ka riiklike ja rahvusvaheliste strateegiliste suunistega.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Näiteks Pärnumaa strateegiliste väljakutsete ja KOV-i kavandatud prioriteetsete tegevuste hulgas aastateks 2019-2023 on kogu maakonna ulatuses fookus ettevõtluse infrastruktuuri ja tugisüsteemi edasiarendamine, eesmärgiga muuta kohaliku ettevõtlust ja majandustegevust konkurentsivõimelisemaks. Virtsu vaatenurgast haakub see meie prioriteetse tegevusega ettevõtlusvaldkonnas – Virtsu ettevõtluskeskuse rajamine. Sama dokumendi ja samale perioodile kavandatud prioriteetsed tegevused Lääneranna vallas samuti kajastavad Virtsu ettevõtlusala edasiarendamist. 2020.a novembri seisuga on valla eelarvesse planeeritud järgmiseks aastaks infrastruktuuri arendamiseks kindel summa. Samuti on Lääneranna valla prioriteetsete tegevuste hulgas avalike sadamate ja lautrikohtade renoveerimine ja/või rajamine, mis Virtsu vaatenurgast haakub nii paadisadama, linnuse ümbruse korrastamise ja edasise väljaehitamisega kui ka tulevikus kalasadama korrastamisega.

Pärnumaa arengustrateegia 2035+

[ARENUGUSTRATEEGIA "Pärnumaa 2035+" \(parnumaa.ee\)](http://parnumaa.ee)

Dokumendis on mitmeid puutepunkte Virtsu tulevikuväljavaadete ja strateegiliste suundadega, sh Pärnumaa visioon 2035+:

- Pärnumaa on Läänemere ruumis hinnatud regioon, mille edu põhineb haritud, ettevõtlikel, tervist ja elukvaliteeti väärtustavatel elanikel → aruka küla strateegiaga sobiv on kompleksse, tihedalt omavahel seotud ja toimiva piirkonna arendamise eesmärk;
- Pärnumaa on tasakaalustatult arenev maakond → meie kontekstis kajastub see mitmekesiste võimaluste loomise ja potentsiaali ärakasutamisega (ettevõtlus, turism, loodus, keskkonnakaitse);
- Pärnumaa on tugeva kodanikuühiskonnaga ja koostööle avatud maakond → meie kontekstis on see eeskätt kogukonna kaasamine Virtsut puudutavate suuremate (ja ka väiksemate) otsuste tegemisse, elanike aktiivne osalemine oma kodupaiga parendamises ja tuleviku suunamises;
- Pärnumaa arengustrateegia 2035+ kirjeldab ka nelja läbimurde suunda, mis aitavad tõsta maakonna konkurentsivõimet (eeskätt Eesti-siseselt) ja suurendada edukust. Kõik need neli haakuvad ka Virtsu arengustrateegia prioriteetsete valdkondadega ja alustega, nimelt:
 - *Teadmistepõhine majandus, sh targad ja tasuvad töökohad* → Virtsu arengustrateegia näeb prioriteetsete tegevuste hulgas hariduse jätkuvat kohalolekut, ettevõtluskeskuse rajamist Virtsus kui ka kaugtöö võimaluste väljaarendamist meie piirkonnas, et meelitada siia spetsialiste, kelle jaoks füüsiline töökoht on pigem seal, kus enda ja pere jaoks on meeldiv elada;
 - *Inimkapital ja kogukonna elukorraldus, ehk sidus maakond* → Virtsu arengustrateegia ongi just sidususe ja kogukonna kaasamisele üles ehitatud. Meie, Virtsu elanikud, oleme need, kes oma elupaiga heaks saavad ja peavad kõige rohkem ära tegema – ja tegema seda üheskoos. Üks tulevikku suunatud ühistegevustest on meie arengustrateegias kirjeldatud kui kogukondlik isemajandamine (ühistu ja rahastus), mis hoiab raharinglust kohapeal ja ühendab inim- ja finantskapitali;

Aruka küla strateegia: Virtsu

- *Tehniline taristu ja ühistransport* → Virtsu arengustrateegias haakuvad sellega tegelikult nii ettevõtluse jõuline siameelitamine kui ka tuntuse kasvatamine ehk sise- ja välismaine turundus. Selleks, et Virtsu jõuda ja ümberkaudseid kauneid kohti avastada, peavad olema korras teed, sadamad ja ühistranspordiga liikumise võimalused ning toetav infrastruktuur (elekter, side);
- *Turismi- ja puhkemajandus* → meie arengustrateegias on see selgelt loodus-, pärand- ja mereturism koos elukeskkonna parendamisega, mida saame ja peame tegema koostöös naabritega (nt ülikoolide esindused Puhtul ja Laelatus; laiad ja saared). Ainult sellisel moel saame tõeliselt arukalt kogukonda arendada.

Ka Lääneranna vallavalitsus on Pärnumaa arengustrateegia 2018. aastal heaks kiitnud.

Lääneranna valla arengukava 2018-2028

Strateegiliste eesmärkide hulgas on mitu tegevussuunda, mis otseselt toetavad Virtsu arengustrateegia elluviimist, sh:

- Hariduse ja noorsootöö valdkonnas → haridusasutuste võrk on optimeeritud ning võimaldab jätkusuutliku kvaliteetse kodulähedase alus- ja põhihariduse andmist;
- Kultuuri, spordi ja vaba aja valdkonnas → iga kant on oma nägu; piirkondlik ja kohalik pärand- ja rahvakultuur on säilinud ja areneb; tegevusteks on loodud kohapealsed võimalused;
- Ettevõtluse valdkonnas → Virtsu ettevõtlus- ja tootmisalad on varustatud taristuga ja kasutuses; valla loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtused on korrastatud ja tähistatud, info nende kohta on kõigile kättesaadav nii looduses kui ka internetis;
- Loodus- ja keskkonnakaitse, jäätmekäitluse valdkonnas → valla püsi-, samuti suveelanikud on keskkonnateadlikud, loodus- ja keskkonnaalane teadlikkus on suurenenud;
- Internet → valla elanikele ja ettevõtetele on tagatud kiire internetiühendus;
- Teede, tänavate, sadamate, ühistranspordi valdkonnas – oluliselt on paranenud juurdepääs merele, sadamatele ja lauritritele ning avalike veekogude ja jõgede kallastadadele;
- Kodanikuühiskonna valdkonnas → vallas toetatakse kodanikualgatust, piirkondlike kogukondade arengut ja tegevust, ühistegevust ja omaalgatust, väärtustatakse kaasatust ja koostööd.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et Virtsu arengustrateegia on kooskõlas ja haakub väga tugevalt nii Lääneranna valla kui ka Pärnu maakonna arengukavadega. Kogukonnana oleme suuremate haldustasandite arengutegevuste kohapealsed elluvijad ning ideaalis ka suunanäitajad.

Kuivõrd Virtsu arengustrateegias kavandatud tegevused on tulevikus suuresti rahastatud meie piirkonna Leader-tegevusgruppide MTÜ Kodukant Läänemaa (edaspidi KKLM) ja Pärnu-Lahe Partnerluskogu (PLPK) toel, on oluline välja tuua Virtsu ja nende kahe organisatsiooni arengukavade kokkupuutepunkte.

Kodukant Läänemaa arengustrateegia 2014-2020+ sätestab oma visioonina: “Aastal 2020 on Läänemaa omanäoline, jätkusuutlik ja koostegev piirkond”. Sellise visiooni

Aruka küla strateegia: Virtsu

suunas liikumiseks on KKLM määratlenud kahte strateegilist tegevusvaldkonda, millel kummalgi on kaks strateegilist eesmärki. Siinkohal toome välja need kohad, mis on tihedalt seotud Virtsu arengustrateegiaga.

KKLM strateegiline valdkond nr 1 on ettevõtluse aktiivsuse suurendamine ning üks selle eesmärkidest, mis haakub Virtsu arengustrateegiaga, on:

- *piirkonnas on arenenud kohalikul eripäral ja kultuuripärandil põhinev ettevõtlus* → Virtsu arengustrateegia näeb ette nii kohaliku ettevõtluskultuuri ja aktiivsuse suurenemist kui ka kohaliku loodus-, pärand- ja mereturismi arengut;

KKLM strateegiline valdkond nr 2 on elukeskkonna parendamine ning selle strateegilised eesmärgid on:

- *piirkonna eripära on hoitud ja arendatud* → Virtsu arengustrateegias haakub sellega otseselt meie strateegiline suund kogukonna teadlikkuse ja Virtsu tuntuuse suurendamine;
- *piirkondade arenguks vajalike teenuste kättesaadavus on paranenud* → meie arengustrateegia näeb ette kogukondliku rahastusmudeli väljatöötamist (siia elama asuvate perede toetamiseks), kohapealse hariduse kvaliteedi säilitamist ning üldise heal tasemel elukeskkonna loomist.

Pärnu-Lahe Partnerluskogu strateegia 2014-2020 keskendub oma visioonis ja seda toetavate tegevussuundade kirjeldamisel uute ettevõtete ja töökohtade loomisele, elukeskkonna ja teenuste kvaliteedi parendamisele ning elanike, sh osa-aja elanike ja küllastajate arvu suurendamisele.

PLPK kolm prioriteetset tegevusvaldkonda on välja toodud allpool, Virtsu arengustrateegiaga haakuvad ja otseselt seotud punktid samuti välja toodud:

- *Ettevõtlus ja töökohad: kohalikke ressursse vääripärase mikroettevõtluse arendamine* → Virtsu arengustrateegia üks võtmesuundi on loodus-, pärand- ja mereturismi arendamine, mis suuresti toetub just mikro- ja väikeettevõtete tegevusele. Üldine fookus ettevõtluse arendamisele meie piirkonnas toetab PLPK antud tegevusvaldkonda;
- *Koostöö ja elukeskkond. Aktiviseerunud on kohalike elanike ja noorte koostöö ning lisandunud on kogukonda elavdavaid tegevusi ja kogukonnateenuseid* → Virtsu arengustrateegias ühe keskse tegevussuunana on kirjeldatud kogukondliku rahastusmudeli loomist, mille eesmärk on meelitada siia uusi püsielanikke ning elavdada Virtsut kui elupiirkonda. Samuti on meie prioriteetseks tegevuseks kogukonna teadlikkuse ja Virtsu maine tõstmine, mis omakorda aitab kohalikele kogukonnateenustele kaasa.
- *Romantilise Rannatee ühistegevus ja turundus. Toimub PLPK unikaalse ressursi (rekreatiivse keskkonna) parem rakendamine* → Romantilise Rannatee pikendamine Virtsuni oleks konkreetne ja tõhus tegevus meie prioriteetse valdkonna, loodus-, pärand- ja mereturismi arendamine meie piirkonnas. Romantilise Rannateega kaasnev infrastruktuur kaudselt toetab Virtsu kui hea elukeskkonna kontseptsiooni.

Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et Virtsu arengustrateegia on tugevalt põimitud meie piirkonna Leader-toetusgruppide arengukavadega. Meie arengustrateegia dokumendis kirjeldatud tegevused aitavad kohalikul tasandil ellu viia eelpool kirjeldatud organisatsioonide prioriteetseid tegevusi.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Mitmes üleriigilises strateegias leidub samuti kokkupuutepunkte Virtsu arengustrateegiaga, mis ilmekalt näitavad, et meie loodav arengu visioon on kooskõlas riigi tulevikunägemusega.

Eestimaa Külaliikumine Kodukant on oma [Külaliikumise Strateegias 2030](#) sõnastanud Eesti külade visiooni aastaks 2030:

- *Eestimaa küla on äge paik. Siin tegutseb ettevõtlik ja ühtehoidev kogukond, kes elab loodusega kooskõlas ning kasutab nutikalt ja säästvalt kohalikke ressursse.*
- *Külas elavad terved ja elurõõmsad inimesed, kellest suur osa töötab kodus või lähiümbruses. Külakogukond väärtustab ja hoiab oma eripärasid ja traditsioone.*
- *Kohalikud omavalitsused toimivad avatud koostöös kogukondadega ning on ühiselt loonud hea elukeskkonna tulevatele põlvedele. Maal elamine on Eestis populaarne.*

Virtsu arengustrateegia näeb ette kohaliku looduse, pärandkultuuri ja mereturismi säilitamist ja edendamist, mis kõik panustab külakogukonna arengusse, soodustab koostööd kohalike elanike vahel ning meelitab siia piirkonda turiste ja ka uusi elanike. Läbi kohaliku kultuuri, looduse ja ajaloo säilitamise edendame meie arengustrateegia üht olulisemat tegevussuunda - tõstame kogukonna teadlikkust ning suurendame Virtsu tuntust eripärase elupaigana.

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ esimeseks põhisuunaks on *Tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng*, selle peamiste eesmärkide hulka kuuluvad:

- *olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine*, sh maapiirkondade kohta on antud dokumendis kirjas "...kogu Eesti saab hoida elatavana ja siia ei tohi tekkida uusi püsiasiustuseta piirkondi"
- töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

Aastaks 2030 on prognoositud, et Virtsu ja selle ümbrus jäävad kolmest lähimast toimepiirkonnast (Pärnu, Haapsalu, Kuressaare) välja, mistõttu on ülioluline meie arengustrateegia keskendumine võimalikele lahendustele ja tegevustele, mis aitaksid pidurdada ääremaastumist ja hoogustada piirkondlikku arengut. Selleks oleme kirjeldanud arengustrateegia prioriteetsete valdkondadena nii ettevõtluskeskuse rajamist, kogukonna teadlikkuse ja seeläbi ka koostöö suurendamist ning üleüldise elukeskkonna parendamist meie piirkonnas (sh kvaliteetse hariduse säilimist kohapeal, suuremat taastuvenergia rakendamist, turismisektori arendamist jne).

Põllumajandus, kalandus ja toidutootmine on valdkonnad, mis hõlmavad suure osa Eesti territooriumist ja kujundavad olulisel määral selle ilmet. **Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna (PÕKA) arengukava aastani 2030** sõnastab soovitud tulevikuolukorra, mis keskendub valdkondlikule tootmisele, toimivale maaelule ja nende omavahelistele seostele. Põllumajandus, kalandus, toidutootmine ja toidukultuur on olnud ja on oluline osa Eesti maa- ja rannarahva identiteedist. Visiooni elluviimiseks vajalike eelduste arutelu põhjal sõnastati arengukava üldeesmärk:

- *Eesti toit on eelistatud, keskkond ja elurikkus on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukonnad on elujõulised.*

Aruka küla strateegia: Virtsu

PÕKA seab eesmärgiks sidusa ühiskonna, inimeste heaolu, arukad külad ja rahvastiku kasvu eeldused. Virtsu kui aruka aleviku arengustrateegia keskmes on kohalike vaheline koostöö, suurem kogukondlik sidusus, kogukonna üldine teadlikkus oma eripäradest ja võimalustest ning fookus parema elukeskkonna ülesehitamisel.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 visioon 2030+ on toodud allpool, igale punktile on kõrvutatud Virtsu arengustrateegias vastav prioriteetne suund:

- *Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest* → Virtsu maine tõstmine (sh kohaturundusplaani väljatöötamine), kogukondliku rahastusmudeli väljatöötamine ning kohalikele eripäradel toetava turismimajanduse soodustamine on meie arengustrateegias need kohad, mis antud visioonipunkti toetavad.
- *Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond* → Virtsu üheks prioriteetseks tegevussuunaks on kohapealse hariduse säilitamine, mis aitab kaasa elukeskkonna üldisele kvaliteedile. Loodav ettevõtluskeskus aga pakub kohalikele ja ümberkaudsetele elanikele töö- ja eneseteostusvõimalusi, mis samuti loob eeldused atraktiivseks elupiirkonnaks.

Virtsu arengustrateegia võtmesuunad, eesmärgid ja tegevused on seotud mitte ainult piirkondlike ja üle-eestiliste tegevuskavadega, vaid neil on seos ka Euroopa majandus- ja poliitilise keskkonna erinevate alusdokumentidega. Siinkohal toome välja mõned olulisemad punktid üle-euroopalistes strateegiadokumentides, millel on otsene seos Virtsu arengustrateegiaga.

Esiteks, **Euroopa Liidu (EL) ühtekuuluvus- ja regionaalpoliitika** rakendamisel keskendutakse viiele investeerimisprioriteedile, kus Euroopa Liidul on parimad võimalused tulemusi saavutada. EL-i investeringutel on ajavahemikul 2021–2027 viis põhieesmärki:

1. *arukam Euroopa* – innovatsioon, digitaliseerimine, majanduse muutumine ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetamine;
2. *rohelisem (CO₂-vaba) Euroopa* – Pariisi kliimakokkuleppe rakendamine ning investeerimine energiasüsteemi ümberkujundamisesse, taastuvenergiasse ja kliimamuutustega võitlemisse;
3. *paremini ühendatud Euroopa* – strateegilised transpordi- ja sidevõrgustikud;
4. *sotsiaalsem Euroopa* – viia ellu Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid ja toetada kvaliteetset tööhõivet, hariduse ja oskuste omandamist, sotsiaalset kaasatust ja võrdset juurdepääsu tervishoiuteenustele;
5. *kodanikele lähemal olev Euroopa* – toetada kohalikul tasandil juhitavaid arengustrateegiaid ja säästvat linnaarengut kõikjal Euroopas.

Ettevõtluskeskuse rajamine (ning üldine ettevõtluse toetamine) Virtsus aitab paremini kasutada olemasolevaid suurepäraseid ühendusi nii pealinna kui kolme toimepiirkonna keskusega. See omakorda lähendab Euroopat ja Virtsut - meie piirkonna turundamine, kohalikel eripäradel tugineva turismi arendamine, looduse ja pärandi väärtustamine loob eeldused, et siia tulevad nii turistid kui ka potentsiaalsed uuelanikud mujalt Eestist ja Euroopast. Rohelise energia jätkuv toetamine ja edasiarendamine Virtsu piirkonnas on

Aruka küla strateegia: Virtsu

otseses seoses roheline Euroopa prioriteediga, mis võimaldab meil kaasa rääkida ja oma kogemust jagada mitte ainult kohalikul, vaid ka regionaalsel tasandil.

EL-i ühine põllumajanduspoliitika toetab maapiirkondi 21. sajandi mitmete majanduslike, keskkonnaalaste ja sotsiaalsete probleemide lahendamisel. Selle poliitika strateegilised eesmärgid on:

- *põllumajanduse konkurentsivõime edendamine;*
- *loodusvarade säästva majandamise ja kliimameetmete tagamine;*
- *maamajanduse ja kogukondade tasakaalustatud territoriaalse arengu saavutamine, sealhulgas töökohtade loomine ja säilitamine.*

Kogu Virtsu arengustrateegia dokumendi põhiline suund ongi maapiirkonnas elukvaliteedi parendamine, Virtsu kui elukeskkonna atraktiivseks muutmine ning eripärade kasutamine edukalt toimetulevaks maapiirkonnaks kujundamisel. Rohelise energia kasutamine ning rohe- ja säästlik majandus aitavad panustada nii kliimamuutustega toimetulemisse kui ka kvaliteetse elukeskkonna ülesehitamisse.

Cork 2.0 deklaratsioon “Parem elu maapiirkondades” rõhutab järgmisi valdkondi:

- *heaolu edendamine maapiirkondades*
- *maapiirkondade väärtusahelate tugevdamine*
- *investeeringud maapiirkondade elujõulisusse*
- *maakeskkonna säilitamine*
- *loodusvarade majandamine*
- *kliimameetmete toetamine*
- *teadmiste ja innovatsiooni edendamine*
- *maapiirkondade valitsemise tõhustamine*
- *poliitika elluviimise edendamine ja lihtsustamine*
- *tulemuslikkuse ja aruandekohustuse parandamine*

Virtsu arengustrateegia näeb enamuse nende valdkondade kajastamist meie prioriteetsetes tegevustes. Näiteks teadmiste ja innovatsiooni edendamise osas on meie sihiks kvaliteetse kohapealse hariduse säilimine Virtsus, koostöös teiste õppeasutuste (sh kutsekoolide ja ülikoolidega); investeerimine maapiirkondade elujõulisusse haakub plaanitava ettevõtluskeskuse loomisega; kliimameetmete toetamine ja loodusvarade majandamine on otseses seoses Virtsu tuule-, päikese- ja vesinikenergeetika visioonide ja toetusega.

Ning viimaks **Euroopa Roheleppe** tegevuskava eesmärgid on:

- *suurendada ressurside tõhusat kasutamist ja ringmajanduse lahenduste elluviimist*
- *taastada bioloogiline mitmekesisus ja vähendada reostust*

EL kavatseb olla 2050. aastal kliimanutraalne. Selle eesmärgi saavutamine nõuab tegevust kõigilt majandussektoritelt, sealhulgas:

- *investeeringud keskkonnasõbralikesse tehnoloogiatesse*
- *tööstuse toetamine uuenduste esilekutsumiseks*

Aruka küla strateegia: Virtsu

- era- ja ühistranspordi puhtamate, odavamate ja tervislikumate vormide kasutuselevõtt
- energiasektori süsinikku sisaldavate kütuste kasutamise oluline vähendamine;
- hoonete energiatõhususe tagamine
- koostöö rahvusvaheliste partneritega ülemaailmsete keskkonnastandardite parandamiseks.

Virtsu arengustrateegias on oluline koht rohelisel eluviisil ning elukestval õppel ja loodustsäästval majandusel. Kogukonna teadlikkuse tõstmine mh saaste- ja jäätmeprobleemidest, ettevõtluse soodustamine läbi taastuvenergia tõhustamise ja osakaalu suurendamise, parema elukeskkonna loomine läbi looduskeskkonna säilitamise - need on vaid mõned näited, kuidas Virtsu seostub üle-euroopalise võitlusega rohelisema ja parema tuleviku nimel.

2.2.3 Varasemate ja käimasolevate olulisemate projektide ja algatuste ülevaade

Varem on Virtsu Arenguseltsi juhtimisel Virtsus läbi viidud järgmised olulisemad tegevused ja projektid, mis on aluseks ja toeks ka uue aruka küla strateegia loomisel ja elluviimisel:

Ettevõtluskeskuse planeerimine	<ul style="list-style-type: none">• Kinnitatud on detailplaneering, koostatud osaliselt projektdokumentatsioon ja arendamisega tegeleb edasi selleks loodud osaühing. Oluline, et ettevõtluskeskus 2021 aastal käivituks ja annaks võimaluse rentida ruume taastuvenergia rakenduskeskusele ja teistele innovaatilistele ettevõtjatele.• Korrastatud seltsimaja hoone - rekonstrueeritud, seltsimajana kasutatud ja momendil veel Virtsu muuseumina kasutusel olevat hoonet on edaspidi võimalik kasutada väiksema ööbimiskoha, koosolekute ruumi või kaugtöökohtade kontorina.
Sportiväljaku planeerimine	<ul style="list-style-type: none">• Koostatud on spordi- ja vabaajaväljaku projektdokumentatsioon.• Avalikul spordiväljakul on kasutamiseks jalgpalli-, korvpalli- ja võrkpalliväljakud, jooksurada ja väline jõusaal. Osaliselt on paigaldatud discgolfi rada.• Plaanis on laiendada välist jõusaali, discgolfi rada, võimalus ehitada tenniseväljak, rulapark ning lastele mänguväljak. Spordiväljaku ääres asub spordisaal, täismõõtmetes korvpalliväljaku, riietus- ja pesuruumidega. Sportimisvõimalused annavad küla kogukonnale võimaluse koos vaba aega veeta, omavahel paremini tutvuda.
Virtsu mõisakompleksi arendamine	<ul style="list-style-type: none">• Virtsu mõisakompleksi kuuluvad mõisapark koos laululavaga, pargi väravahoone, sepikoda, mõisatall ja töllakuur. Koostatud on kujundusprojekt mõisapargile. Taastatud on laululava koos pinkidega ning ehitatud pargipaviljon, mida saab kasutada infopunktina, välikohvikuna ja õuesõppeklassina.• Plaanis on taastada endisaegse pargi müür, osaliselt on seda juba tehtud. Plaanis on rekonstrueerida väravahoone katus ja taastada park vastavalt kujundusprojektile. Sepikoda asub koolikompleksi juures ja sellest on ehitatud aula. Praegu kasutatakse seda kohaliku rahvamajana.• Mõisatallile on koostatud ehitusprojekt ja muinsuskaitse eritingimused. Poolel hoonel on ajalooline kivikatus taastatud. Momendil toimuvad hoones väiksemad ehitustööd ja otsime rahalisi võimalusi katuse teise poole taastamiseks. Hoonesse on planeeritud seltsimaja tegevus ja ruumid kohalikule muuseumile.• Töllakuurile on koostatud eskiisprojekt ja tulevikus oleks sinna võimalik ehitada 100-kohaline kontserdisaal-restaurant. Hoonet saaks tulevikus kasutada

Aruka küla strateegia: Virtsu

	<p>turismigruppide vastuvõtmiseks ja toitlustamiseks.</p> <ul style="list-style-type: none">• Terve mõiskompleks oleks ühiselt toimiv ja atraktiivne nii kohalikule elanikule kui ka turistile. Park oleks Virtsu elamispiirkonna keskne loodusobjekt - meeldiv koht jalutamiseks ja väliüritusteks. Läheduses asuvad seltsimaja-muuseumihoone, kontserdisaal-restoran ja koolimaja pakuvad erinevaid võimalusi puhkuseks, kultuuri ja vaba-aja tegevusteks. Pargi piirkonnas aastaid toimunud koristustalgud on traditsiooniline kogukondlik koostegemine, mis liidab kohalikke inimesi.
Virtsu vasallilinnuse taastamine	<ul style="list-style-type: none">• Koostatud on rekonstrueerimisprojekt ja tööd on käinud juba 6 aastat. Väike linnus koos ümbritseva sadamaalaga (Virtsu vanalinn) on ideaalne paik Virtsu turismikeskuseks.• Valminud sadamahoone koos väikese lavaga annab võimaluse ürituste korraldamiseks ning oleks tulevikus turismiinfopunkti ning ratta- ja paadilaenutuste asukohaks. Linnuse juures asub kohalik kalasadam, mida on Euroopa toetuste abil rekonstrueeritud. Linnuse taastamise vedamiseks on loodus eraldi MTÜ Vanalinn.

2.3 Koostöö teiste küladega ja osalemine organisatsioonides

Naaberküladega koostöö on seni olnud vähene või puudunud. Lähemates naaberküldes puudub aktiivsem kogukond, kes oleks valmis koostööks.

Virtsu Arenguselts on liige külaliikumise Kodukant Läänemaa ühenduses. Seltsi liikmed on osalenud paljudel külaliikumise korraldatud õppereisidel Eestis ja välismaal.

Virtsu Arenguselts osales koostöös kohalike turismiettevõtjatega koostöövõrgustiku Hanila Linnutee loomises, kuid kahjuks ei suudetud seda plaanipäraselt toimima saada.

Virtsu Arenguselts ja Virtsu muuseum teevad tihedalt koostööd naaberkülas asuva Hanila muuseumi ja Hanila Muuseumi Seltsiga. Tehtud on ühiseid üritusi ja projekte ning toimub pidev omavaheline infovahetus pärandkultuuri teemal.

Koostöös Läänemaa väikeste kogukonna muuseumitega osales Virtsu muuseum muuseumihariduse teemalises koolitusprogrammis.

Koostöö Pärnumaa Lahe Partnerluskoguga on alles algamas, oleme osalenud paaril õppereisil ja koolitusel.

Virtsu Koolil on hea koostöö Haapsalu Kutsehariduskeskusega. Virtsu Kooli õpilased osalevad HKHK huviringides ja kasutavad nende praktikabaasi.

Virtsus tegutsevad Virtsu Vabaaja Selts, pensionäride klubi 60+ ja naiste käsitööseltsing ning savikoda. Eraalgatusena on Virtsus koha leidnud vanaautode muuseum.

Virtsu Arenguselts teeb koostööd siseriikliku Leader koostööprojekti "Arukate külade arenguprogramm" raames. Koostöös osaleb 20 külade ja väikelinnade piirkonda üle Eesti ning käivitatakse Eesti arukate külade võrgustik. See loob uusi võimalusi kogemuste vahetuseks, üksteiselt õppimiseks ja koostöötegevusteks ka kaugemate kogukondadega.

III. VIRTU ISELOOMUSTUS

3.1 Küla ja maapiirkonna põhiomadused

Asend

Praegune Virtsu alevik koos oma tihe- ja hajaasustusalaga asub Pärnumaal Lääneranna valla lääneservas paikneval Virtsu poolsaarel (varem saar). Geograafilised koordinaadid: 58° 34' 12" N ja 23° 31' 26" E. Virtsu poolsaare pindala koos Puhtulaiuga on umbes 7 km². Virtsu on asunud algselt saarel, mis 19. sajandil maatõusu ja teetammi ehitamise tagajärjel kujunes poolsaareks. Vallakeskus jääb Virtsust 25 km kaugusele. Virtsut läbib Risti-Virtsu-Kuressaare põhimaantee. Virtsu sadama kaudu toimub praamiühendus Kuivastuga ja kaubasadamast toimub killustiku, turba ja hakkepuidu väljavedu. Endine raudteetrass on ühendusteeks valla teiste läänepoolsete küladega. Virtsu alevik koosneb kahest ajalooliselt väljakujunenud asumist: üks sadama juures ja teine mõisapargi ümbruses.

Ajaloost

Virtsu (varem Werder) on aastasadu olnud oluline sadamakoht. Oletatavasti oli siin juba 13. sajandi lõpus kindlusrajatisi. Virtsus asus ka üks tugevamaid keskaegseid Eesti läänilinnuseid. Tulirelvadele kohandatud kahe diagonaaltorniga kastell rajati umbes 1430. aastal ja ürikutes on see esmakordselt mainitud 1465. Linnus valmis ühes etapis. Ehitajaks oli Saare-Lääne piiskopi vasall Uexküll. Linnus hävis talvel 1533-34 Saare-Lääne piiskopi ja Brandenburgi markrahvi vahelises tülis. Keskajal kuulus Virtsu maa-ala Uexküllidele, kelle Virtsu mõisa on esimest korda mainitud juba 1459. aastal.

Üheksa aastat töötas Vana-Virtsu mõisas inspektorina tuntud kroonikakirjutaja Thomas Hjärne (1638-1678). Tema koostatud saksakeelne "Eesti-, Liivi- ja Lätimaa ajalugu" ilmus osaliselt trükituna 1794, täielikult 1835. Oma kroonikasse on Hjärne, kokku kuhjanud ulatusliku materjali alates legendaarsete teadetega muinasajast ja lõpetades konkreetsete faktidega oma kaasajast.

Puhtulaidu (Holm Puchten, Holm zum Pucht) on esmakordselt mainitud 1478. aastal. Varaseim hoonestus koos hollandi stiilis pargiga rajati 18. sajandi esimesel poolel. 18. sajandi lõpul lasi Vana-Virtsu mõisa omanik Carl Thure von Helwig poolsaare keskele ehitada nn. hiina stiilis maja, alleede ristumiskohtadele paigutati omaniku enda poolt paest raiutud skulptuurid (varaseim 1797. a), enamik pühendatud perekonnaliikmetele. 19. saj. keskpaiku asusid pargis 8-kandiline iluaia ümbritsetud nn. perekonnamaja, söögisalong ja nn. Schilleri maja. Rannas asusid väikesed külalistemajad.

Lisaks mõisale tekkis Virtsu asustus sadama ümbrusse 19. sajandi lõpul. Eesti Vabariigi alguses jagati mõisamaad ja tekkisid esimesed põlistalud.

Aastatel 1931-1968 tegutses kitsarööpmeline raudteeliin, mis ühendas Virtsu sadama Raplaga. Raudtee tulekuga kaasnes elu- ja äriolude parenemine. 1949. aastal asutati kalurikolhoos "Virtsu Kalur". Kolhoos muutus ruttu tugevaks ja jõukaks. Sel ajal suurenes Virtsu rahvaarv tunduvalt (üle 1000 elaniku) ning ehitati palju hooneid ja elamuid. 1975. aastal liideti "Virtsu Kalur" tunduvalt vaesema kolhoosiga "Haapsalu Kalur" ja edasi tegutses kolhoos "Lääne Kalur" nime all. Kuid Virtsu kiire areng aeglustus aastateks. Sajandivahetuseks lõpetas asula ainus suurim töandja tegevuse ja sellest alates hakkas rahvaarv tuntavalt vähenema.

Kultuurimälestised Virtsus on ohvrikivi ja "Inimese ja hundi jäljega" ohvrikivi.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Kultuuri- ja arhitektuurimälestised Virtsus on: Puhtu mõis (peahoone ja tall-tõllakuur), Virtsu mõis (peahoone kelder, park, pargi piirdemüür, väravahoone, tall-tõllakuur, ait, valitsejamaja) ja Virtsu linnuse varemed. Virtsu ajalugu on hästi kajastatud Virtsu Arenguseltsi poolt kodulehel <https://virtsu.ee/ajalugu/>

Loodus

Virtsu randu uhuvad Väinameri, Rame laht ja Mõisalaht. Virtsu rannajoon on väga liigendatud, selles on sissesopistunud lahtesid ja abajaid, merre ulatuvaid maaninasid ja poolsaari. Ümbritsevas meres on ka palju rannikulähedasi laidusid ja väikesaari. Virtsu piirkond koos Kõbaja laidude ümbrusega ja Rame laht on olulised kalade kudemisalad. Rannaalad on olulised lindudele koondumiseks rändeperioodil ja ka pesitsemisel. Virtsu poolsaare rannikualal on levinud roostikud, kadastikud, rannaniidud, üksikud puudesalud. Puhtu poolsaar (varem saar), rahvapäraselt Puhtulaid, osa Laelatu-Puhtu looduskaitsealast, on Virtsu poolsaarega ühendatud üksnes kitsa maakaela kaudu. Laiul kasvab salulehtmets, metsa on ka poolsaare lõunaosas. Puhtu on tähtis lindude rände uurimise koht. Igal kevadel ja sügisel lendab üle Suure väina miljoneid linde, kelle lennukoridor riivab just Puhtu edelatippu. 1953. aastal alustas Puhtulaiul Eerik Kumari eestvõttel tegevust ornitoloogiajaam ja seitse aastat hiljem püstitati poolsaare edelatippu linnuvaatlustorn. Ka Virtsut mandrist eraldava Mõisalahe ääres on linnuvaatlustorn.

Puhtu-Laelatu looduskaitseala asub Lääne-Eesti madalikul ja seda iseloomustab liigendunud rannajoon, madalad lahed ja laiud. Kaitseala pindala on 3058 ha, millest ligikaudu 1980 ha on veeala – madalad rannikujärved 150 ha ja mereala 1830 ha. Kaitseala eesmärgiks on kaitsta, taastada ja säilitada eluslooduse mitmekesisust ja kaitsealustele liikidele sobivaid elupaiku – looduslikke ja poollooduslikke kooslusi. Laiduderohke rannikumeri pakub linnustikule soodsaid võimalusi rändepeatuspaigaks ja pesitsuseks, Puhtu poolsaarel asub endisest pargist kujunenud liigirikas laialeheline salumets ning Laelatus on traditsioonilise maakasutuse toel kujunenud üks Euroopa liigirikamaid niidukooslusi. Lisaks suurendavad elurikkust rannaniidud ja roostuvad lahesopid ning endised puiskarjamaad.

Kaitsealal asuvad rahvusvahelise tähtsusega alad: Puhtu-Laelatu-Nehatu Ramsari ala, Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluv Väinamere linnu- ja loodusala ning Väinameri, mis on nii HELCOM-i konventsiooni ala kui ka tähtis linnuala (IBA).

Puhtulaiul asub Eesti Maaülikooli õppe- ja teadustöö baas – bioloogiajaam - mis rajati 1953. aastal professor Eerik Kumari eestvedamisel. Laelatu puisniidul tegutseb alates 1985. aastast Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli koostööna Laelatu Bioloogiajaam, mis pakub teadlastele võimalusi ja tuge puisniidu haruldase koosluse uurimisel.

Lääne-Eesti rannikuvöönd koos Väinamere suuremate ja väiksemate laidudega kujutab endast intensiivse ja hoolimatu inimtegevuse poolt seni küllaltki rikkumata piirkonda. Läbi sajandite kestnud traditsiooniline maakasutus on põhjustanud unikaalsete ja bioloogiliselt väärtuslike pool-looduslike koosluste kujunemise. Siin võib leida soodsaid tingimusi liigirikka ja mitmekesise taimkatte ning rikkaliku linnustiku jaoks. Tänu sõjaeelse Eesti Vabariigi ja sõjajärgse okupeeritud Eesti NSV looduskaitsele seadusandlusele ja tegevusele on küllaltki suured alad võetud tänaseni looduskaitse alla. Tagajärjeks on olnud viimaste aastakümnete intensiivistuva inimsurve küllaltki edukas ärahoidmine. Nii on säilinud suhteliselt rikkumata ja mitmekesine looduslike,

Aruka küla strateegia: Virtsu

pool-looduslike ja kultuurmaastike mosaiik, kus puudub intensiivne maakasutus, tööstus, turism ja puhkemajandus.

Virtsu keskuses asub ka kohaliku kogukonna poolt talgutega osaliselt korrastatud mõisapark, mis ise on suures osas eramaavalduses.

Infrastruktuur ja teenused

Elektrivarustuse kvaliteedi parandamisse on AS Imatra Elekter (endine AS Fortum) palju panustanud. Siht on seatud kõigi paljasjuhtmeliinide rekonstrueerimiseks kaabelliinides. Tarbijate varustuskindlustus ja pingekvaliteet on suhteliselt heal tasemel Virtsu tuulikupark (esimene Eestis aastast 2002), mida nüüd omab ja haldab riiklik ettevõtte Enefit Green, on ühendatud Eesti kõrgepinge baasvõrku ja otseselt Virtsu tarbijatele elektrit ei anna.

Virtsu läbib Saaremaa mandriga ühendav Risti-Virtsu maantee. Viimastel aastatel on liikluskoormus Saaremaa suunal kasvanud keskmiselt 15% aastas.

Virtsu sadam teenindab transiitliiklust Saaremaaga ja kaubavedu. 2019 aastal läbis Virtsu sadamat 770 000 autot ja 1,8 miljonit reisijat. Kaubasadamas käis 110 kaubalaeva ja neile laaditi 270 000 tonni dolomiit killustikku, 75 000 tonni turvast, 24 000 tonni hakkepuitu ja 4500 tonni ümarpuitu.

Väikesed paadisadamad Virtsus on osaliselt taastatud kuid vajavad süvendamist. Viimastel aastatel on arendatud kalasadamat, kus on kaks akvatooriumit. Süvendatud on Vanaluubi lautrikoht. Ajalooliselt on Virtsus paadilautreid olnud vähegi sobivates kohtades ja paljusid kasutatakse tänaselgi päeval.

Vee ja kanalisatsiooni majandust haldab osaliselt valla omanduses olev AS Matsalu Vesi. Suurem osa aleviku elamutest on ühendatud vee- ja kanalisatsioonitrassidega. Plaanis on väiksemad arendus- ja laiendustööd.

Ühistransport on tänu läbivatele Kuressaare-Tallinn ja Kuressaare-Pärnu ning Virtsu-Haapsalu ja Virtsu-Lihula bussiliinidele rahuldav.

Virtsus on kaks mobiilside masti ja valguskaabliühenduse võimalus. Kahjuks on valguskaabli ühenduse monopol AS Telia käes ja liitumine kallis.

Virtsus asub Lihula TÜ (Coop Eesti ühistu liige) toidukauplus Konsum, tööstuskaupade ja lillepood "Sirje Tamme äri", kus asub ka Omniva postipunkt. Lähiajal tahab Omniva paigaldada pakiautomaadi. Kütusemüüjatel Jetoili ja Alexela on Virtsus automaattankla ja tanklapood. Sadamas on Elektrilevi AS elektriautode laadimispunkt, Swedbanki sularahaautomaat, kohvik. Lisaks on Virtsus kaks toitlustusasutust (Toidutanker ja Anni publi) ja juuksur.

Asulas on lasteaed ja põhikool, raamatukogu, kaks eramuuseumi.

Kord nädalas toimub Lihulas resideeruva perearsti vastuvõtt.

Oluline kvantitatiivne teave:

Tabel 1: Virtsule lähimad asulad ja linnad

Asula nimi	Elanike arv	Kaugus teie külast
Lihula linn	1190	23 km
Tõstamaa alev	464	50 km
Pärnu linn	51000	71 km
Märjamaa alev	2565	72 km
Haapsalu linn	13170	74 km
Kuressaare linn	13050	76 km (+praam 30 min)

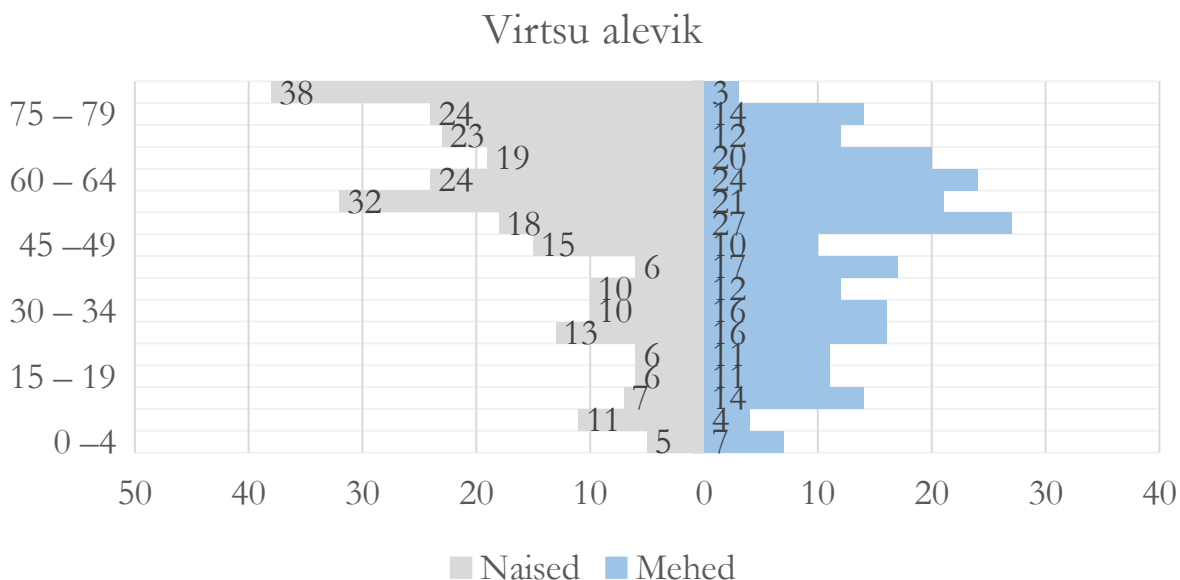
Aruka küla strateegia: Virtsu

Tabel 2: Virtsu elanikkonna põhinäitajad

Näitaja	Väärtus	Andmete aasta	Kommentaariid	Teabeallikas
Elanike arv: • Millest sisserändajad • Millest puudega inimesed	506 9 10	2020	Sisserändajad on kaks perekonda: Saksamaalt (5 in; 10 a.) ja Venemaalt (4 in; 5 a.) ja on integreerunud kohalikku ellu.	Cumulus Consulting. Kohalik teadmine.
Eakate suhe (%)	50,2	2020	Eaka elanikkonna (65 ja enam aastased) ja tööealise elanikkonna (15-64 aastased) arvuline suhe protsentides	Cumulus Consulting
Töötuse näitaja (%)	3,7	2020	15-64 aastaste töötute elanike arv jagatud tööjõuliste (15 ja vanemad) elanike koguarvuga, protsentides	Arvutatud keskmine Lääneranna vallas.
Töökäijate näitaja (%)	95	2020	15-64 aastaste töötavate elanike arv jagatud tööealiste (15-64 aastat) elanike koguarvuga, protsentides	Arvutatud valla ülalpeetavate määra näitajast, mis on 59,8% (statistikaamet).
Töövõimeliste töös osalemise näitaja (%)	67	2020	Üle 15 aastaste töötavate elanike arv jagatud üle 15 aastaste elanike koguarvuga, protsentides	Arvutatud keskmine Lääneranna vallas.
0-14 aastaste elanike osakaal	9,5	2020	Arv jagatuna kogu elanike arvuga, protsentides	Cumulus Consulting
15-59 aastaste elanike osakaal	50,8	2020	Arv jagatuna kogu elanike arvuga, protsentides	Cumulus Consulting
60-65 aastaste elanike osakaal	9,5	2020	Arv jagatuna kogu elanike arvuga, protsentides	Cumulus Consulting
Üle 65 aastaste elanike osakaal	30,2	2020	Arv jagatuna kogu elanike arvuga, protsentides	Cumulus Consulting

Cumulus Consulting andmetel nägi 2020 aasta alguses Virtsu rahvastiku püramiid välja selline:

Aruka küla strateegia: Virtsu

3.2 Peamised väljakutsed

Alltoodud **väljakutsed** (probleemid, nõrkused ja ohud) märgiti üles kogukonna koosolekul (12.09.2020):

1. Enamuses eakas ja vananev elanikkond ning noored lahkuvad. Sama probleem nagu kogu Eesti maapiirkondades. Noorte energia puudumine viib elu aeglase taandumiseni Virtsus. Ka arengut pikalt vedanud sädeinimesed väsivad ja vajavad värskendust.
2. Küla on ajalooliselt killustatud. Eraldi 2 asumit, mis pole omavahel ka tänavavõrguga seotud. See tekitab mõningase eralduse ka kogukondlikul lävimisel.
3. Vähe kohalikke ja lähikonna töökohti, uutele tulijatele tööd poleks. Pärast töötajate ja „Lääne Kalur” ühisomanduses olnud kalatööstuse pankrotti 1999, pole Virtsu suuremaid ettevõtteid tekkinud.
4. Valla poolt kokkuhoiu eesmärgil Virtsu kooli sulgemise plaan. See vähendaks kohaliku elu tuleviku võimalusi tugevalt. Isegi kooli sulgemise riski sõnumi levimine vähendab uute noorte huvi kolida Virtsu elama.
5. Ettevõtluse võimalused vähesed. Ettevõtluse alustamise kohad (va suuremaid investeeringuid ja kinnistute ostu nõudvad) puuduvad.
6. Vabade elamispiindade puudus. On küll tühje kortereid, kuid neid Virtsus ise mitte elavad omanikud lihtsalt ei müü, kuna uute elanike juurdetulekut pole ja nõudlus kinnisvarale pea olematu.
7. Vilets väljanägemine Virtsu osades, kus asub mitmed kolhoosiaegseid mahajäetud räämas hooneid. Nende omanike poolt pole huvi ka nende kinnistute välist heakorda tagada. Vald ei suuda või saa ka seda nõuda.
8. Koostööharjumuse vähesus inimeste vahel, sest see praktika on Eestis nõukogude aegse inimeste vahelise usaldamatuse tõttu kadunud. Kogukonna ühistalgutel käivad vähesed aktiivsemad elanikud.

Aruka küla strateegia: Virtsu

- Olematu kohaturundus (väljapoole) ja kommunikatsiooni puudulikkus kogukonna siseselt. Virtsu kuvandid pole loodud. Eestis teatakse Virtsut vaid kui praamisadamat ja kunagi kuulsa „Mutionu” baari asukohana.
- Silla puudumine (Saaremaale), tekitab kohati tihedat ja ohtlikku liiklusvoogu läbi aleviku. Praamile/lt kiirustades ei soovi keegi Virtsu sisse keerata. Samas võib silla ehitamise korral see liiklusvoog läbi Virtsu üldse kaduda.
- Meri piirab liikumist kolmest suunast. Virtsul vaid üks maismaa liiklussoon väljapoole, Risti-Virtsu maantee. See piirab ka Virtsu kooli ja muude asutuste võimalikku teeninduspiirkonda.
- Majutusvõimaluste vähesus, juhul kui isegi keegi sooviks Virtsus pikemalt aega veeta ja vaatamisväärsustega tutvuda. Turistidele pakutavad teenused (näit. karavanpark, jalgrattalaenutus, jms) puuduvad.
- Eakate kesine IT-kirjaoskus, mis jätab nad väljaspoole kohalikku digitaalset infovälja.
- Meditšiiniteenused kohapeal puuduvad, va ühe perearsti vastuvõtt korra nädalas 2 tundi.
- 2017 aasta haldusreform viis vallakeskuse ja otsustajad kaugemale. Nende tähelepanu Virtsule kadus. Algas suurem ääremaastumine

3.3 Peamised väärtused ja võimalused

Alltoodud **tugevused** märgiti üles kogukonna koosolekul (12.09.2020):

- Eesti kohta üle keskmise päikesepaistet ja tuult, mis võimaldab taastuvenergeetika arendust. Tuulikud olemas (10 tuugenit võimsusega 16,4 MW, Eesti esimene tuulepark aastast 2002, omanik Enefit Green). Päikeseenergia on veel kasutamata potentsiaal.
- Tuulikute toetusfond (MTÜ Hanila Toetusgrupp), mis tuuleenergia tootmise kasumi jaotamise kaudu, aitab rahastada kogukondlikke projekte endise Hanila valla territooriumil (maksimaalselt 20 000 EUR/a).
- Kohalik kool, kust saab kvaliteetse põhihariduse ja kus on head õpetajad. Ruumikas koolimaja ja uus lasteaiahoone korraliku köögikompleksiga.
- Soodne asukoht (mereäär, sadamad, loodus) meretranspordi, logistikaettevõtete, vesiniku tootmise ning loodus- ja mereturismi arendamiseks. Läänemaa ja Pärnumaa ühenduskoht (sama kaugel keskustest). Paikneb enam-vähem võrdselt 70–100 kilomeetri kaugusel lähimatest suurematest keskustest Haapsalust, Kuressaarest, Pärnust, Märjamaast ja Raplast.
- Püsivad kindlad töökohad tagab praegu sadam - kaubaveod ja praamiliin.
- Hea energiavarustus (tänu tuulikupargile kindel elektri-baasvõrguühendus) ja korralik taristu (teed, sadamad, laevad, veevõrk, kanalisatsioon). Hea bussiühendus Eesti suuremate linnadega, tänu Kuressaare-Virtsu-Tallinn, Kuressaare-Virtsu-Pärnu liinidele;
- Korralik internetiühendus (Tele2 4G mast Virtsus) ning ülikiire lairiba fiiberoptikaühendus koolimajas (alates 2016).
- Üle 500 elaniku, kellest pooled on tööealised. Eesti mõistes küllalt suur asum. On inimesi, kellega võimalik ühistegevust arendada ja isemajandamist suurendada.

Aruka küla strateegia: Virtsu

9. Looduskeskkond – merele avatud kolmest küljest, päikeseline lõuna- ja läänepoolne rannik, liigirikas taimkate ja loomastik, lindude rändeteel asumine (sobiv loodusturismiks) ning pehmem merelisem kliima.
10. Ajaloolised pärandkultuuri (sh. militaar-) objektid. Mitmed praegu eksponeerimata ja võssa kasvanud ning kaks muuseumit (Virtsu ja vanaautode muuseum)
11. Ainulaadsed mereäärsed vabad või müügis olevad kinnistud, nagu näiteks päikeseloojanguvaatega rand vanal kalatööstuse alal. Müügis olevate hoonete ja kinnistute olemasolu suuremas mastaabis ettevõtluse teostamiseks.
12. Kestvad (kultuuri)traditsioonid - Virtsu merepäevad, Lennukaaretuli muinastulede ööl ja mõisapargi talgud.
13. Küllaltki avatud kogukondlased, kes on valmis uuendusi vastu võtma, kuid ühistegevuse harjumus puudulik.
14. Arengut vedava väikse initsiatiivgrupi olemasolu ja üle 16 aasta hästi toimiv Virtsu Arenguselts, mille näol on olemas toetustaotluste/projektide koostamise ja rahastuse kaasamise võimekus.

Alltoodud **võimalused** märgiti üles kogukonna koosolekul (12.09.2020):

1. Kohaturundusega Virtsu maine ja tuntuse parandamine, et suurendavad turistide arvu ja meelitada juurde potentsiaalseid uusi elanikke.
2. Olemasoleva põhikooli säilitamine ja arendamine. Elukestva- ja kutseõppe arendamine.
3. Töökohtade loomine ettevõtete lisandumisel uude ettevõtluskeskusesse.
4. Virtsu välisilme parandamine - merekaldad võsast puhtaks, hoovid korda, kalatööstuse alale vaate parandamine, mõisakeskuse korrastamine.
5. Erilise mereäärse Virtsu väikelinnuse taastamine ja selle ümbruse korrastamine koos merele juurdepääsuga – Virtsu vanalinn kui (mere)turismikeskus
6. Taastuenergia tootmise lähedus ja selle tegevusala võimalik edasiarendus (näit. taastuenergeetika rakenduskoolituskeskus; päikeseenergia kasutuselevõtt; vesiniku tootmine energia salvestamiseks ja müügis praamidele jt) koos Enefit Greeni ja teiste partneritega.
7. Loodus-, pärand- ja mereturismi arendamine (sise- ja välituristid, sadamat kasutavad läbisõitjad).
8. Loodushoiu ja -turismi alane koostöö Tartu Ülikooli ja Maaülikooli esindustega Puhtulaiul ja Laelatul – ülikooli töötajate kaasamine Virtsu elanike harimisse ja turismi arendamisesse.

3.4 Kohaliku kogukonna iseloomustus

Virtsus on umbes 500 elanikku, kes elab nii eramutes kui ka korterelamutes, aga hajutatult Virtsu kahes eraldi asumis. Aktiivsem osa kogukonnast on liitunud Virtsu Arenguseltsiga (loodi 2004 a.), milles 2020 aasta lõpul on 41 liiget (8% elanikest). Üksikud seltsi liikmed elavad ka väljaspool Virtsut, naaberkülades või kaugemal Eestis, kuid on Virtsuga seotud ja käivad ka kohapeal. Seltsi tegevuses osalevad aktiivsemalt 15-20 inimest. Selts on viimase 16 aasta jooksul olnud Virtsu arengu põhiline vedaja.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Suuremad üritused, kus kohalik kogukond saab koos toimetada, on kevadised heakorralgud ja traditsiooniline kogupereüritus Virtsu Merepäev. Nimetatud üritused on pikkade aastate jooksul kogukonda sidunud ja kohalikud osalevad nendel uhkusega.

Virtsu kogukonna aktiivsema osa sünniaeg jääb eelmise sajandi teise poole, ehk aega mil asju tuli ise teha. Virtsu kogukonna on aastatega eripäraseks muutnud suur sisseränne, mis kaasnes eduka kalurikolhoosiga 1970 aastatel, ehk paljud inimesed ei ole siit pärit. See annab tunda ka omavahelises suhtlemises ja kogukonnatundes. Suurem sisseränne jääb nüüd juba poole sajandi taha ja viimastel aastatel on märgata suurema kogukonnatunde tekkimist. Selles suunas on küll veel palju arenguruumi, sest Arenguselts on siiani suuremas osas oma energiat panustanud just elukeskkonna arendamisele, mitte niivõrd kogukonna ja eri sihtrühmade suuremale kaasamisele.

Noorte aktiivgrupp Virtsus otseselt puudub, kuigi inimressurss selleks on olemas. Aastaid on ühiselt tegutsenud pensionäride ühendus ja käsitööhuvilised oma ringides. Kuna neil puudub organisatsioon, siis on ka nende tegevuste rahastamisel olnud abiks Virtsu Arenguselts. Motohuvilised moodustasid klubi Werder Cruisers ja autotehnika huvilised on koondunud Virtsu Vabaaja Seltsi, kuid nad tegutsevad küllaltki omasoodu. Ühiselt tegutsevad veel Virtsu vabatahtlikud merepäästjad. Spordisõbrad teevad koos trenni ja käivad võistlustel, kuid nendelgi puudub siduv organisatsioon.

Väiksemates gruppides tegutsetakse enamasti huvipõhiselt ja tihti puudub aeg, huvi ja soov kogukonnas suuremalt kaasa lüüa. Ühise tegutsemise järjepidevus sai rikutud nõukogu ajal, kui seltsiline tegevus oli suuremas osas keelatud ja ühiskonna liikmete vahele külvati usaldamatust. Praegu on Virtsu kogukond siiski suhteliselt avatud kuid koostegemist tuleb veel õppida ja harjutada.

3.5 SWOT analüüs

Tabel 3: SWOT analüüs

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Arenguseltsi rahakaasamise võimekus • Tuuleparkide toetus kogukonna- projektidele • Stabiilsed töökohad tänu sadamale • Hea põhikool ja lasteaed • Hea energiavarustus, teed ja internet • Vabade (müügis) kinnistute olemasolu ettevõtlusele ja elamuehituseks • Mereäärne kaunis ja rikas looduskeskkond • Kestvad kultuuritraditsioonid • Kaubasadama olemasolu 	<ul style="list-style-type: none"> • Eakas ja vananev elanikkond • Vähe töökohti, uutele polegi • Ettevõtluse võimalusi vähe • Vabade elamispindade puudus • Suurenenud valla ääremaa seisund • Vilets väljanägemine (mitmed mahajäetud räämas hooned, kehv heakord) • Koostöö (harjumuse) vähesus inimeste vahel • Tundmatu Virtsu (va. sadam)
Võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Töökohtade lisandumine uues ettevõtluskeskuses • Koolimaja vabad ruumid koolituskeskusele • Ajalooliste objektide taastamisel muutuksid need objektid turismimagnetiks • Vana kalatööstuse ala uuskasutus • Koostöö ülikoolidega loodushoiu, -koolituse ja -turismi alal • Koostöö tuuleparkide haldajaga energia kasutamiseks ja rakenduskoolituskeskuse loomiseks • Päikeseenergia ja vesiniku tootmine ja kasutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Noored lahkuvad • Õhinapõhine kogukonnaaktiiv väsib • Ääremaastumise jätkumine, investeeringud jäävad Virtsu tulemata

IV. SEKKUMISLOOGIKA

4.1. Peamine eesmärk

STRATEEGILINE EESMÄRK on „**kestlik elu Virtsus**”, selleks et hoida Virtsu erilist ajalugu ning mereäärse elu- ja kultuuritraditsioone. Samas nõuab elu säilitamine tänapäeval ka pidevat elukorralduse uuenemist ja innovaatilisi lahendusi, mida nimetamegi arukaks külaks ja mille suunas käesoleva strateegia abil soovime areneda.

VIRTUSU VISIOON 2030 märgiti üles kogukonna koosolekul (12.09.2020):

- Toimiv terve elukeskkond - toimivad kestlikud taristud, hoitud heakord ja tervislik keskkond
- Töökohad olemas kõigil soovijatel ja ka neile keda juurde soovime
- Toimivad kool, lasteaed ja huvi/kultuuritegevus
- Kättesaadavad (baas)teenused – meditsiin, kauplus jms igapäevased vajadused saab lahendada mugavalt kohapeal
- Atraktiivne turismikeskus töötab magnetina – Virtsu vanalinn
- Kiire lairibaühendus kaabliga - lisaks koolile ühendatud ka ettevõtluskeskus, kaugtöökontor(id) ja kodud

VIRTUSU MISSIOON - miks hoiame ja arendame elu siin maal? - pandi kirja kogukonna koosolekul (12.09.2020):

- Et Virtsus oleks hea elada ja siia tahetakse tulla (ka elama)
- Ilus vaheldusrikas loodus, mida hoiame ja naudime (Puhtu ja Laelatu)
- Meri ja sadam hoiavad meid siin nurgas ja annavad tööd, meie hoiame traditsioone, taastame vanalinna ja loome uut energiat
- Aruka külana saame olla eeskujuks ja inspiratsiooniks teistele ääremaa-asulatele Eestis ja Euroopas

Ülaltoodud visiooni ja missiooni saavutamiseks on **aruka Virtsu strateegial 6 EESMÄRKI**:

1. Ettevõtluse arendamine – uued tööd andvad ettevõtted Virtsus, kohalikud teenused kohalikele ettevõtetele (ühistu) ja taastuvenergeetika (TE) rakenduskeskus.
2. Kvaliteetse elukeskkonna loomine – heakord, loodussäästlikkus, heaolu, väärkas vananemine.
3. Kohaliku kvaliteetse hariduse tagamine – lasteaed, põhikool ja TE-alane rakenduslik kutse- ja täiendusõpe (integratsioon ettevõtluskeskusega ja koostöö teiste haridusasutustega).
4. Kogukonna teadlikkuse ja Virtsu maine suurendamine – koolitused ja kommunikatsioon kogukonnas ning kohaturundus väljapoole.
5. Traditsioonide hoidmine ja turismi edendamine – loodus-, pärand- ja mereturism koostöös naabritega (ülikoolid Puhtulaiul ja Laelatus).
6. Kogukondliku isemajandamisvõimekuse suurendamine - kogukonna ühine rahastusmudel ja sellest tulu saamine.

Järgneval joonisel on kokkuvõtlikult esitatud aruka Virtsu tegevusmudel strateegilise eesmärgi saavutamiseks järgneva 10 aasta jooksul. Eesmärgid ja tegevussuunad on täpsemalt kirjeldatud järgmistes peatükkides.

Aruka küla strateegia: Virtsu

4.2. Eesmärgid ja tegevussuunad vastuseks SWOT analüüsile

Eesmärk 1: Ettevõtluse arendamine

Aktiivne ettevõtlus on aluseks kohapealsete töökohtade olemasolule ja loomisele.

Tegevussuund 1.1: Ettevõtluskeskuse käivitamine ja turundamine

Virtsu ettevõtluskeskuse arendamiseks on tehtud plaane juba 5 aastat. Aastal 2021 on vaja astuda järgmine samm – plaanitud ettevõtluskeskus ka füüsiliselt tööle saada (vähemalt 1 ettevõtte) ja siis sellesse teisi ettevõtteid juurde „meelitada“.

Tegevussuund 1.2: Taastuenergeetikaalase rakenduskeskuse loomine

Virtsu, kui Eesti esimese tuulepargi asukoht, võiks olla ka uute innovaatiliste taastuenergeetika lahenduste rakendamise katsetamise kohaks ja rakendusõppe-keskuseks. Selle aluseks on koostöö samal ajal loodava Virtsu ametikooliga ja/või lähilinnade vastavate koolidega.

Tegevussuund 1.3: Vana kalatööstuse piirkonna taaskäivitamine

Vana mahajäetud kalatööstus on praegu läbisõitjatele (Risti-Virtsu maanteel) enim nähtavaks Virtsu „vaatamisväärtuseks“. See mereäärne ala on ideaalne igasuguse mere-, kalanduse- ja logistikaga seotud ettevõtlusele või ka näiteks konverentsikeskuseks vms. Hooletusse jäetud ja tühjade hoonetega ala tuleb

Aruka küla strateegia: Virtsu

praeguselt omanikult võõrandada ja leida selle uus arendushuvidega omanik või võtab selle arendamise ette Virtsu kogukond ise (ühistuliselt).

Eesmärk 2: Kvaliteetse elukeskkonna loomine

Virtsus elu säilitamiseks ja uute elanike kutsumiseks on parim viis siin mõnusa elukeskkonna loomine ja hoidmine ühisel kogukondlikul jõul.

Tegevussuund 2.1: Ühistulise Virtsu heakorraettevõtte loomine

Virtsu heakord võiks olla hoitud kogukonna omanduses oleva ühistulise ettevõtte poolt, mis annab tööd kohalikele ja hoiab ka kulud oma inimestele mõistlikes piirides. Samas võib see ettevõtte piisava võimekuse puhul pakkuda teenuseid ka väljaspoole Virtsut ning sellega kogukonnale tulu teenida.

Tegevussuund 2.2: Kogukonnatalgud traditsiooniks

Virtsu mõisapargi koristamine kohalike ühisel jõul on kujunenud juba heaks traditsiooniks. Seda koostegemise jõudu ja energiat saab aga laiendada ka üle Virtsu kõikjale, kus korraga suuremat inimjõudu vaja. Koos tegutsemine loob ka sidusamat kogukonda.

Tegevussuund 2.3: Loodushoid ja säästlikkus

Virtsu on ümbritsetud kaunite mereäärsete aladega ja elurikka looduskeskkonnaga. Selle hoidmine ja säilitamine peaks olema igal virtsulasel veres. Samuti saab aina olulisemaks säästlik suhtumine meie olemasolevatesse ressursidesse - puhas vesi, õhk ja maa. Mõnus elukeskkond ja hoitud loodus on kutsuv ka Virtsu külalistele ja turistidele.

Eesmärk 3: Kohaliku kvaliteetse hariduse tagamine

Kohalik põhikool on tähtsuselt teiseks eelduseks (kohe pärast töökohtade olemasolu), et noored pered lastega Virtsu elama tuleksid ja jääksid. Virtsu Kool on pakkunud lähikonna lastele alg- ja põhiharidust juba 80 aastat ning on heal tasemel ja uuendusmeelne. Koolil on kaks maja: ühes neist tegutseb üldhariduskool, teises kooli alla kuuluv lasteaiarühm. Samuti on koolil oma võimlahoone ja staadion.

Tegevussuund 3.1: Kooli säilimine

Ilma koolita (lastehoiu-, kasvatus- ja haridusasutuseta) pole Virtsul pikka tulevikku. Vajalik on pingutada selle nimel, et haridusasutus Virtsus jääks senisel tasemel alles ning see muutuks veelgi atraktiivsemaks ümbritsevate piirkondade laste ja vanemate jaoks. Selleks on juba tehtud jõupingutusi, nt suvel 2020 on kohalikud eestvedajad ja kooli hoolekogu kogunud üle 1000 allkirja kooli säilitamiseks. Ent võitlust kooli nimel tuleb jätkata nii poliitilisel tasemel (vallavolikogu) kui ka kohapeal (lähiaastatel on oluline kasvatada laste arvu nii koolis kui lasteaiarühmas). Üheks võimalikuks variandiks on mitme kooli baasil ühendõppeasutuse loomine, mis aitaks kaasa nii õpilaste stabiilsele arvule (ja seda kõikides liidetavates allasutustes), arenguvõimalustele kooli jaoks kui ka õpetajate järelkasvule.

Tegevussuund 3.2: Lisategevused koolimajas

Kuni 130-le lapsele planeeritud koolimaja on hetkel 50 õpilasega pooltühi. Seega on selles ruumi täiendavate (koolimaja haldamist toetavate) tegevuste arendamiseks. Koolimaja halduskulude katmiseks on vaja leida hoonele lisafunktsioone. Sügisel 2020 kolis kooli ruumidesse Virtsu Arenguselts ja koos sellega loodi kooli aulaks ka ajutine rahvamaja funktsioon. Seltsile eraldatud ruumidesse on plaan luua kaugtöökohad, Virtsu harrastusmuuseum ning mitmed

Aruka küla strateegia: Virtsu

huviringid. Ühe võimalusena on arutatud ka Virtsu raamatukogu kolimist koolimaja ruumidesse. Lisaks sellele hakatakse uurima taastuvenergeetika (või mõne muu Virtsu sobiva fookusega - merendus, kalandus, loodushoid) ametikooli praktikabaasi loomise võimalusi ja võimekust. Kooliruumide kasutamine spordi- ja huvilaagrite jaoks regulaarselt annaks võimaluse kooli tulubaasi suurendamiseks.

Tegevussuund 3.3: Elukestev õpe

Hoida erinevate koolituste ja praktikatega elus mereäärseid ameteid, töökultuuri ja oskuseid. Virtsu jahisadama ja mereturismikeskuse baasil pakkuda mere ja kalandusega seotud tegevusi ja neid ka õpetada, et säiliks traditsioonilised teadmised ja oskused ning mere abil ka kogukonna isemajandamise võime. Kooli hoolekogu eestvedamisel on uuritud võimalusi luua alus professionaalseks koostööks mitme erineva õppeasutusega üle Eesti. Juba praeguseks on Virtsu Koolil hea koostöö Haapsalu Kutsehariduskeskusega.

Eesmärk 4: Kogukonna teadlikkuse ja Virtsu maine tõstmine

Kogukond on suhtlev, küllaltki avatud ja koostööaldis, kuid siiski killustatud ja vähese teadlikkusega kohaliku elu korraldamise võimalustest ning puudulikult informeeritud koostegemise ja -otsustamise võimalustest. Väljapoole on Virtsu kui eluasumi või huviobjekti kuvand puuduv. Virtsut teatakse vaid kui Saaremaale sõidu praamisadamat või kunagi kuulsa "Mutionu" baari asukohta. Virtsu vaatamisväärsusi ei teata ja maantee äärest kaugemale "vaatamine" on harv.

Tegevussuund 4.1: Informeeritud ja teadlik kogukond

Vajalik on Virtsu elanikkonna kaardistamine ja kõiki hõlmava teavituskanalite süsteemi rakendamine. Tuleb korraldada rohkem huvipakkuvaid üritusi (sh. talguid, koolitusi, spordi- ja kohvikupäevi, jms.), kus Virtsu elanikud rohkem omavahel kohtuksid ja tutvuksid. Vajalik on avatuse ja usalduse kasvatamine kogukonnas, mis on aluseks ka suuremale ühistegevusele ja isemajandamisele. Vajalik on aruka ja loodussäästliku elamise järjepidev juurutamine. See peab muutuma elanike harjumusteks ja saama kohaliku kultuuri osaks.

Tegevussuund 4.2: Virtsu on tuntud ja pakub laiemat huvi

Virtsu kuvandi "Saladuslik poolsaar" loomiseks ja elluviimiseks on vaja koostada kohaturunduse plaan, korraldada paar kampaaniat ja planeerida kestev turundustegevus. Virtsu sissesõitudele paigaldada märgatavad ja Virtsu tunnustega märgistused ning viited turismikeskusele linnuse ja jahisadama juures ("Virtsu Vanalinn"). Virtsus asuvad huviobjektid (vanalinn-linnus, jahisadam, muuseumid, mõisapark ja -hooned, tuletorn, Puhtulaid ja Laelatu) ning muud huviväärsused on vaja varustada tähistuse ja kirjeldustega. Luua neid kohti põnevaks muutev "saladuslike" legendide raamat. Huviväärsuste ("kohalike aarete") leidmine oleks külastajate endi arukuse ja leidlikkuse proov.

Eesmärk 5: Traditsioonide hoidmine ja turismi edendamine

Kogukondlikud traditsioonid - neid tuleb kindlasti hoida ja säilitada kui kultuurilisi väärtusi, kohalike inimeste pidupäevi ja kestva koostegemise märke. Samas on need üritused tuntud ja külastatavad ka väljastpoolt Virtsut nii naaberküladest ja vallast kui ka kaugemalt inimeste poolt. Lisaks on vaja tekitada huviobjektide külastatavus nii läbisõitjate kui ka Virtsu kanti sattuvate auto-, ratta-, matka- ja mereturistide poolt, samas neile lisateenuste pakkumisega, mis tooks lisatulu kohalikku kogukonda.

Tegevussuund 5.1: Kultuuritraditsioonide säilimine

Virtsus on juba aastaid kestnud mitmed traditsioonilised kultuurisündmused - Virtsu merepäevad, heakorralgud, Lennukaaretuli ja muinastulede öö. Nende säilitamist on Virtsu Arenguselts korraldanud juba aastaid. 2019 aasta augustist alustas seltsis palgalisena tööd kohalik kultuurijuht Raul Targamaa (oli ka esimeste merepäevade korraldaja 51 a tagasi), tänu kellele on kultuuritegevus hoogu ja energiat juurde saanud. Käimas on ka mitmed huviringid

Tegevussuund 5.2: Tulutoov loodus-, pärand- ja mereturism

Kõik Virtsu huviobjektid saaks paigapealse ühtlase tähistuse ja oleksid leitavad, kuid mitte liiga lihtsalt, sest Virtsu turismisloganiks võiks olla "Saladuslik poolsaar". Huviväärsused tehakse põnevaks sobivate kohalegendidega ja lugudega, mida saab lugeda iga objekti juures. Objektide leidmiseks oleks abiks nn "aarete kaart", mille baasil saab korraldada ka orienteerumismänge. Sellega eristuks Virtsu tavapäraestest kohtadest, kus hästi tähistatud rajad ja lihtsalt leitavad objektid, ning pakuks külalistele pigem oma aru töölepanemist ja põnevat leidmisrõõmu. Vanalinnast (linnus) koos jahisadamaga kujundatakse Virtsu elualast eemalolev turismikeskus, kuhu koonduvad kõik turistidele vajalikud teenused (infopunkt, ratta-, kajaki- ja paadilaenu, toitlustus, majutus, jms). Jahisadam on ühtlasi mereturismi väravaks. Sealt toimuvad paadireisid nii lähedalasuvatele laidudele ja saartele (Kesselaid, Viirelaid, Muhu) kui ka kalakäigud jm merega seonduv tegevus. Huviväärsete kohtade heakord on hoitud nii kohalike elanike endi, kogukonnatalgute kui ka kohaliku ühistulise heakorraettevõtte poolt. Korras hoitakse ka linnuse külje all olev ujumisrand. Lisaks on vaja erilist mereäärset saunakompleksi, kust ka kenad vaated sadamale, merele ja linnusele. Mereturismi osaks on ka Virtsu Merepäevade traditsioon, millega on liidetud kohalike mereandide turg ja muud merega seotud tegevused.

Eesmärk 6: Kogukondliku isemajandamisvõimekuse suurendamine

Mida kaugemale liigub kohaliku omavalitsuse keskus tegelikust elust ja inimestest (kogukonnast), seda olulisem on kohapealne isemajandamise võime. Nagu viimased aastad juba näitavad on valla suurenemine ja keskuse kaugenemine viinud Virtsust ka kohalikud valla rahastused. Kohalik kogukond peab ka finantsjuhtimise rohkem enda kätte võtma ja koos sellega looma ka võimaluse kohaliku raha hoidmiseks kohalikus ringluses ja kasutama seda kohaliku eluolu toetamiseks.

Tegevussuund 6.1: Kohalik ühistuline tegutsemine

Kogukondlikuks varade hankimiseks, haldamiseks ja teenuste pakkumiseks luuakse Virtsu elanike omanduses olev tulundusühistu. Selle omanikeks on võrdse ja õiglase kohtlemise alusel kõik sellega liitunud osanikud, olles ühtlasi ühistu varade ühisomanikud. Kõik ühisomanikud on võrdsed - olenemata rahalistest võimalustest ja muudest panustest ühistu rahastamisel on kõigil võrdne osalustasu. Kõigil on võrdne hääleõigus (üldkoosolekul üks hääl), võrdne õigus kandideerida juht- ja kontrollorganitesse ja neile kuulub võrdne osa osanikele jagamisele minevast kasumist (dividendidest).

Ühistu põhitegevuseks on Virtsu aleviku ehituslik arendamine, tegevuse korraldamine ühistu objektidel, Virtsu kinnisvara ja kinnistute haldus- ja hooldustegevused, heakorra tagamine Virtsus ning ühistu kapitali heaperemehelik haldamine. Lisaks võib ühistu vastava võimekuse korral pakkuda teenuseid ka väljaspool oma põhitegevusi, et teenida lisatulu ühistu

Aruka küla strateegia: Virtsu

põhitegevuse toetamiseks ja osanike tulu suurendamiseks. Ühistu on kui emaettevõtte ja sellele saab vajadusel kuuluda tütarettevõtteid mingite konkreetsete tegevuste jaoks või objektide haldamiseks. Kõik ühistu osanikud on emaettevõtte kaudu kaudselt ka tütarettevõtete omanikud.

Tegevussuund 6.2: Kogukondlik rahastamine (elanikutulu)

Virtsu elanike poolt algatatud ja neile kuuluva tulundusühistu poolt jaotamisele kuuluvad dividendid oleks osanikele (kogukonna liikmetele) nõu elanikutulu e. kohalik sissetulek. See oleks kui riikliku kodanikupalga väike kohalik mudel.

Tulundusühistu käivitamine nõuab muidugi suuremat investeringut kui elanike poolt osatasega loodav algkapital. Selleks on varakamatel virtsulastel võimalus anda ühistule madala intressiga pikaajalist laenu (olles huvitatud kohaliku ühistu käivitamisest) ja oma rahapaigutusele nii väikest lisatulu teenida. Samas võib piisava finantsvõimekuse juures olla ühistu ka kohalikuks hoiu-laenuühistuks, mis toetab kohalike rahastusvajadusi. Suuremate investeringute vajadusel korraldatakse ühisrahastust või kasutatakse investeerimishoiust, otsitakse toetusmeetmeid ja erinevaid rahastusmudeleid. Pangalaenu võtmine oleks viimane valik.

Tegevussuund 6.3: Väärikas vananemine kogukonna toel

Vananevatele ja ise mitte hakkama saavatele elanikele on kogukonna poolt tagatud abi ja toetus. Seda saab teha nii vabatahtlikult kui ka tasustatava tööna (ühistu poolt palgatud eakate ja puudega inimeste hooldus- ja abipersonal). Eraldi on loodud Virtsu hooldekodu, kus on sobivad ja elamisväärised tingimused eakatele, kes oma kodus enam hakkama ei saa. Igaühele, kes soovib on vähemalt oma tuba ja on tagatud 24/7 abi saadavus. Hooldekodu kohatasu pole kõrgem kui inimese enda pension või muu sissetulek. Kohatasudest ja muudest võimalikest allikatest saadavast tulust suuremad kulud katab kogukond solidaarselt ühistu kaudu.

Tabel 4: Eesmärkide ja tegevussuundade määratlemine vastuseks SWOT-ile

Eesmärgid	Tegevussuunad	Väljakutsed ja ohud	Tugevused ja võimalused
1. Ettevõtluse arendamine	1.1. Ettevõtluskeskuse käivitamine ja turundamine 1.2. Taastuenergeetika-alase rakenduskeskuse loomine 1.3. Vana kalatööstuse piirkonna taaskäivitamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vähe töökohti, uutele polegi • Ettevõtluse võimalusi vähe • Noored lahkuvad • Vilets väljanägemine (mitmed mahajäetud räämas hooned, kehv heakord) • Suurenenud valla ääremaa seisund 	<ul style="list-style-type: none"> • Töökohtade lisandumine uues ettevõtluskeskuses • Hea energia- varustus, teed ja internet • Vabade (müügis) kinnistute olemasolu ettevõtlusele ja ehituseks • Koostöö tuuleparkide haldajaga energia kasutamiseks ja rakenduskoostöökeskuse loomiseks • Päikeseenergia ja vesiniku tootmine ja kasutamine • Kaubasadama olemasolu
2. Kvaliteetse elukeskkonna loomine	2.1. Ühistulise Virtsu heakorraettevõtte loomine 2.2. Kogukonnatalgud traditsiooniks 2.3. Loodushoid ja säästlikkus	<ul style="list-style-type: none"> • Vähe töökohti, uutele polegi • Noored lahkuvad • Vilets väljanägemine (mitmed mahajäetud räämas hooned, kehv heakord) • Koostöö(harjumuse) vähesus inimeste vahel 	<ul style="list-style-type: none"> • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Arenguseltsi rahakaasamise võimekus • Mereäärne kaunis ja rikas looduskeskkond • Kestvad kultuuritraditsioonid
3. Kohaliku kvaliteetse hariduse tagamine	3.1. Kooli säilitamine 3.2. Lisategevused koolimajas 3.3. Elukestev õpe	<ul style="list-style-type: none"> • Eakas ja vananev elanikkond • Noored lahkuvad • Õhinapõhine kogukonnaaktiiv väsis • Koostöö (harjumuse) vähesus inimeste vahel • Suurenenud valla ääremaa seisund 	<ul style="list-style-type: none"> • Hea põhikool ja lasteaed • Koolimaja vabad ruumid koolituskeskusele • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Mereäärne kaunis ja rikas looduskeskkond • Kestvad kultuuritraditsioonid
4. Kogukonna teadlikkuse ja Virtsu maine tõstmine	4.1. Informeeritud ja teadlik kogukond 4.2. Virtsu on tuntud ja pakub laiemalt huvi	<ul style="list-style-type: none"> • Eakas ja vananev elanikkond • Noored lahkuvad • Koostöö (harjumuse) vähesus inimeste vahel • Suurenenud valla ääremaa seisund 	<ul style="list-style-type: none"> • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Arenguseltsi rahakaasamise võimekus • Kestvad kultuuritraditsioonid • Ajalooliste objektide taastamisel muutuks need turismimagnetiks
5. Traditsioonide hoidmine ja turismi edendamine	5.1. Kultuuri-traditsioonide säilimine 5.2. Tulutoov loodus-, pärand- ja mereturism	<ul style="list-style-type: none"> • Vilets väljanägemine (mitmed mahajäetud räämas hooned, kehv heakord) • Koostöö (harjumuse) vähesus inimeste vahel • Õhinapõhine kogukonnaaktiiv väsis 	<ul style="list-style-type: none"> • Mereäärne kaunis ja rikas looduskeskkond • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Arenguseltsi rahakaasamise võimekus • Kestvad kultuuritraditsioonid • Ajalooliste objektide taastamisel muutuks need turismimagnetiks
6. Kogukondliku isemajandami	6.1. Kohalik ühistuline tegutsemine 6.2. Kogukondlik	<ul style="list-style-type: none"> • Eakas ja vananev elanikkond • Noored lahkuvad 	<ul style="list-style-type: none"> • Töökohtade lisandumine uues ettevõtluskeskuse • Vabade (müügis) kinnistute

svõimekuse suurendamine	rahastamine (elanikutulu) 6.3. Väärikas vananemine kogukonna toel	<ul style="list-style-type: none"> • Vähe töökohti, uutele polegi • Õhinapõhine kogukonnaaktiiv väsib • Suurenenud valla ääremaa seisund 	<p>olemasolu ettevõtlusele ja ehituseks</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avatud kogukond ja aktiivne arenguselts • Kestvad kultuuritraditsioonid • Arenguseltsi rahakaasamise võimekus • Tuuleparkide toetus kogukonna- projektidele • Päikeseenergia ja vesiniku tootmine ja kasutamine
-------------------------	--	---	---

4.3. Arukad lahendused: tegevused, väljundid ja tulemused

Tabelis 5 on esitatud peamised tegevused, mis aitavad kaasa iga eesmärgi elluviimisele. Kuna küla toimib kui integreeritud tervik siis aitavad mitmed tegevused saavutada mitut eesmärki. Need on märgitud ka tabelis.

Tabel 5: Sekkumisloogika: eesmärgid, tegevused, oodatavad tulemused, väljundid ja mõjud

Eesmärgid / Tegevussuunad	Planeeritavad või juba tehtavad tegevused	Oodatavad tulemused	Oodatavad väljundid ja mõjud
Eesmärk 1: Ettevõtluse arendamine			
1.1. Ettevõtluskeskuse käivitamine ja turundamine	<p>Tegevus 1.1.1 Ettevõtluskeskuse kommunikatsioonitrasside ja teede projekteerimine ja ehitamine (projekteerimine on teostamisel)</p> <p>Tegevus 1.1.2 Ettevõtluskeskuse esimese kliendi (K.MET) hoone ehitus ja tootmise käivitamine</p> <p>Tegevus 1.1.3 Ettevõtluskeskuse turundusplaani koostamine ja rakendamine</p>	<p>Ettevõtluskeskuse kommunikatsioonid ja teed saavad valmis 2021. aastal;</p> <p>Ettevõtluskeskuse esimese kliendi (K.MET) hoone saab valmis ja ettevõtte kolib Virtsu ning alustab tootmistegevust;</p> <p>Luuakse vähemalt 10 uut töökohta Virtsu elanikele;</p> <p>Ettevõtluskeskuse arendust juhtiv OÜ turundab Virtsu uut ettevõtluskeskust ja leitakse vähemalt 2 uut klienti.</p>	<p>Ettevõtluskeskus on käivitatud ja toimib ettevõtluse baasi ja tõmbekeskusena;</p> <p>Ettevõtluskeskuse ettevõtetes tekivad uued kohalikud töökohad;</p> <p>Info uue ja kaasaegse ettevõtluskeskuse kohta levib ja aitab leida uusi ettevõtteid, mis Virtsu asuksid;</p> <p>Paraneb Virtsu atraktiivsus elu- ja töökeskkonnana.</p>
1.2. Taastuv-energeetikaalase rakenduskeskuse loomine	<p>Tegevus 1.2.1 Taastuvenergeetika (TE) rakendus-koolituskeskusest huvitatud ettevõtete ja koolide kaardistamine ja nendega kontaktide loomine</p> <p>Tegevus 1.2.2 TE rakenduskeskuse rahastusmudeli väljatöötamine ja tegevuse planeerimine ning organisatsiooni loomine</p> <p>Tegevus 1.2.3 TE rakenduskeskuse rahastuse</p>	<p>TE rakenduskeskuse loomise huvilised on leitud ja planeerimisse kaasatud 2021. aasta jooksul;</p> <p>TE rakenduskeskus on loodud ja käivitatud ettevõtluskeskuse ja kooli baasil 2023. aastal.</p>	<p>TE rakenduskeskuses koolitatakse TE alaseid rakendus spetsialiste ja ka teisi huvilisi;</p> <p>TE rakenduskeskus on kohaliku innovatsiooni ja keskkonnasõbraliku elu eestvedaja;</p> <p>TE rakenduskeskus annab tööd kohalikele ja on uute inimeste (spetsialistide) Virtsu tõmbamise magnetiks.</p>

	<p>leidmine ja käivitamine</p> <p>Tegevus 1.2.4 TE rakenduskeskuse ruumide ehitus ettevõtluskeskusesse, inventari soetamine ja personali leidmine</p>		
<p>1.3. Vana kalatööstuse piirkonna taaskäivitamine</p>	<p>Tegevus 1.3.1 Vana kalatööstuse piirkonnale arenduse huviliste otsimine</p> <p>Tegevus 1.3.2 Vana kalatööstuse piirkonnale arenduse rahastamisvõimaluste uurimine</p> <p>Tegevus 1.3.3 Vana kalatööstuse piirkonnale omanikuvahetuse korraldamine</p> <p>Tegevus 1.3.4 Vana kalatööstuse piirkonnale detailplaneeringu tegemine</p> <p>Tegevus 1.3.5 Vana kalatööstuse piirkonna arendus-ehitustegevus</p>	<p>Leitud on piisavalt huvilisi vana kalatööstuse piirkonna arendamiseks (2021);</p> <p>Leitud on rahastamise võimalused ja omanik vahetunud (2022-23);</p> <p>Tehtud on ala detailplaneering ja see valla poolt kinnitatud (2023)</p> <p>Arendustegevus ja projekteerimine on käivitatud (2024)</p> <p>Ehitustegevus on käivitatud (2025)</p>	<p>Vana kalatööstuse ala saab korrastatud ja uuesti kasutusse võetud.</p> <p>Alale tulevad ettevõtted tekitavad juurde kohalikke töökohti ja toovad Virtsu juurde uusi elanikke.</p>
<p>Eesmärk 2: Kvaliteetse elukeskkonna loomine</p>			
<p>2.1. Ühistulise Virtsu heakorraettevõtte loomine</p>	<p>Tegevus 2.1.1 Virtsus heakorraettevõtte vajaduste kaardistamine</p> <p>Tegevus 2.1.2 Heakorraettevõtte (ühistu) äriplaani koostamine</p> <p>Tegevus 2.1.3 Heakorraettevõtte (ühistu) loomine ja käivitamine</p> <p>See on ka osa 6.1 tegevustest</p>	<p>Heakorraettevõtte kaardistatud ja vajadused selgitatud, 2021;</p> <p>Heakorraettevõtte (ühistu) on loodud ja leitud rahastusallikad, 2022;</p> <p>Ühistu tegevus on käivitatud, 2023.</p>	<p>Virtsu heakord on muutunud paremaks ja selle eest hoolitseb kogukonna omanduses olev heakorraettevõtte.</p> <p>Kohalikele inimestele on loodud ettevõttes uusi töökohti.</p>
<p>2.2. Kogukonnatalgud traditsiooniks</p>	<p>Tegevus 2.2.1 Järjepidev kogukonnatalgute korraldamine</p> <p>Tegevus 2.2.2 Kogukonnatalgute kui ühistegevuse ja usalduse tekitamise propageerimine</p>	<p>Jätkuvad juba traditsioonilised mõisapargi heakorratalgud;</p> <p>Talgutega on korda tehtud ka teisi suuremaid ühiskasutuses olevaid ja avalikke objekte;</p> <p>Kogukonnatalgud toimuvad järjepidevalt vähemalt 4 korda aastas.</p>	<p>Ühistegevuse jõu tunnetamine;</p> <p>Ühise töö tulemusi on märgata ja neid ka tähtsustatakse kogukonna poolt;</p> <p>Kogukonnaliikmed on üksteisega tuttavamad ja usalduslikumad.</p>
<p>2.3. Loodushoid ja säästlikkus</p>	<p>Tegevus 2.3.1 Üldise loodushoidliku ja säästliku elustiili propageerimine</p>	<p>Loodushoidliku ja säästliku eluviisi kampaania läbi viidud. Toimub järjepidev</p>	<p>Kohalikud teavad lähedalasuvaid loodusväärtuseid ja on</p>

	<p>Tegevus 2.3.2 Avalike aruka elamise koolituste läbiviimine</p> <p>Tegevus 2.3.3 Elanike teavitamine kohalikest loodusväärtustest ja nende hoidmise võimalustest</p> <p>Tegevus 2.3.4 Konkursi “Kaunis Virtsu” korraldamine</p>	<p>hoiuvajaduste meenutamine ja teavitamine.</p> <p>Arukas (loodust ja üksteist toetav) elamine on kogukonna poolt vastu võetud põhimõte.</p> <p>Kohalikud teavad lähedalasuvaid loodusväärtusi;</p> <p>“Kaunis Virtsu” konkurs toimub igal aastal.</p>	<p>nende hoidmisel aktiivsed;</p> <p>Kohalikud elanikud jälgivad loodus- ja elukeskkonnahoiu põhimõtteid ja suunavad seda tegema ka külastajaid;</p> <p>Loodushoidlik ja ressursisäästlik eluviis on muutunud traditsiooniks.</p>
Eesmärk 3: Kohaliku kvaliteetse hariduse tagamine			
3.1. Kooli säilitamine	<p>Tegevus 3.1.1 Allkirjade kogumine kooli toetuseks ja kooli vajaduse selgitamine KOV-i tasemel</p> <p>Tegevus 3.1.2 Koostöös KOV-iga võimaluste kaardistamine kooli säilimiseks</p> <p>Tegevus 3.1.3 Kooli saavutuste ja tegevuse avalik tutvustamine, mainekujundus</p> <p>Tegevus 3.1.4 Õpetajate kvalifikatsiooni ja õppekvaliteedi pidev tõstmine</p> <p>Tegevus 3.1.5 Kooli õppemeetodite kaasajastamine ja erikursused</p> <p>Tegevus 3.1.6 Tagasiside kogumine õpilastelt ja vanematelt ning sellega arvestamine</p>	<p>Allkirjad kooli toetuseks on kogutud ja KOV-ile üle antud (sügis-talv 2020);</p> <p>Võimalused kooli säilitamiseks KOV-iga on selgitatud ja kaardistatud, 2021 kevad;</p> <p>Kokkulepe KOV-iga on olemas - Virtsu Kool säilib, sügis 2021;</p> <p>Virtsus on kvalifitseeritud õpetajad, kes pakuvad kvaliteetset põhiharidust (PISA, sisseastumise näitajad kutse- ja keskkoolidesse);</p> <p>Toimub regulaarne tagasiside kogumine koolile õpilastest ja lastevanematelt.</p>	<p>Kooli säilimine on vähemalt aastani 2030 kindel;</p> <p>KOV-iga on toimiv, toetav ja tulemuslik koostöö kooli arendamiseks;</p> <p>Õpilased ja vanemad soovivad tulla Virtsu kooli selle maine ja kvaliteetse hariduse pärast;</p> <p>Lastega pered eelistavad jääda ja tulla Virtsu mh kooli pärast.</p>
3.2. Lisategevused koolimajas	<p>Tegevus 3.2.1 Kooli- ja lasteaiafunktsionaalsuse kaardistamine</p> <p>Tegevus 3.2.2 Kohalike asutuste ja organisatsioonide majutamine koolimajas</p> <p>Tegevus 3.2.3 Lisatulu tekitamine koolile</p> <p>Tegevus 3.2.4 Lisainvesteeringud kooli- ja lasteaia hoonetesse</p> <p>Tegevus 3.2.5 Taastuvenergiaalase koolituskeskuse loomine</p>	<p>Funktsionaalsus lasteaiahoones ja koolimajas on kaardistatud, 2021;</p> <p>Koolis ja lasteaias tegutsevad erinevad organisatsioonid (rahvamaja, ringid, seltsingud, koolitused, raamatukogu), 2021;</p> <p>Kooli ruumides pakutakse kaugtöö võimalust, 2021;</p> <p>Koolil on võimalik teenida täiendavat tulu ruumide rendiga, 2021;</p>	<p>Kool on muutunud kogukonnakeskuseks, kus lisaks laste õppele on ka muud kohaliku elu jaoks tähtsad funktsioonid, nt rahvamaja, raamatukogu jms;</p> <p>Rahvamaja tegutseb koolis ja koostöös kooliga;</p> <p>Kooli ruumides on loodud kaugtöö võimalused;</p>

		<p>Koolis ja lasteaias on tehtud investeeringuid, nt paigaldatud päikesepaneelid, 2022.</p> <p>Koolimajas toimib taastuenergiaalane koolituskeskus koostöös ettevõtluskeskusega, 2023.</p>	<p>Koolil on regulaarne täiendav sissetulek, mis muudab ta KOV-i jaoks efektiivsemaks ja suuremal määral isemajandavaks;</p> <p>Kool panustab taastuenergiasse ning selle ja säästliku majandamise propageerimisse.</p>
3.3. Elukestev õpe	<p>Tegevus 3.3.1 Merenduse- ja kalandusega seotud koolitused</p> <p>Tegevus 3.3.2 Koostöö erinevate haridusasutustega üle Eesti (merendus-, kalandus ja taastuenergia alased õppeprojektid)</p> <p>Tegevus 3.3.3 Praktikabaas kutse- ja kõrgkoolide jaoks</p> <p>Tegevus 3.3.4 Õpetajate ja Virtsu elanikkonna pidev enesetäiendamine</p> <p>Tegevus 3.3.5 Koostöö huviringidega formaalse hariduse mitmekesistamiseks</p>	<p>Virtsus toimuvad tihti väikelaevajuhtimise ning kalapüügi ja -käitlemise koolitused;</p> <p>Koostöö erinevate õppeasutustega üle Eesti toimib;</p> <p>Virtsus on loodud praktikabaas kutsekoolide ja kõrgkoolide jaoks, eeskätt mere, loodushoiu ja taastuenergiaga seoses;</p> <p>Toimuvad kooli ja kooliväliste koolitajate poolsed täiendusõppe kursused õpilastele, õpetajatele ja teistele sihtgruppidele ning elanikele.</p>	<p>Kogukond säilitab läbi koolituste ja praktika traditsioonilist mereäärset eluviisi;</p> <p>Virtsu kool on üle Eesti tuntud usaldusväärse ja hinnatud koostööpartnerina nii üldharidus-, kutse- kui kõrgkoolidele;</p> <p>Virtsu on tunnustatud elukestva õppe propageerija;</p> <p>Virtsus rakendatakse noorte ja vanemate inimeste omavahelist õpetamist ja elukogemuse jagamist.</p>
Eesmärk 4: Kogukonna teadlikkuse ja Virtsu maine tõstmine			
4.1. Informeeritud ja teadlik kogukond	<p>Tegevus 4.1.1 Kogukonnasisese teavitamise ja infovahetuse parandamine</p> <p>Tegevus 4.1.2 Sihtrühmade kaardistamine ja uuring</p> <p>Tegevus 4.1.3 Kogukonna aktiivsuse tõstmine, laialdasem kaasamine ja osaluse motiveerimine</p> <p>Tegevus 4.1.4 Kogukonnaliikmete teadlikkuse tõstmine loodus- ja keskkonnanahoiu teemadel ja uute teadmiste juurutamine praktikas</p> <p>Tegevus 4.1.5 Kogukonna sotsiaalse sidususe ja isemajandamise võimekuse kasvatamine erinevate meetmetega</p>	<p>Kasutades erinevaid kaasaegseid vahendeid ja meetodeid, formaalseid ja informaalseid kanaleid kindlustatakse info jõudmine elanikeni, 2021;</p> <p>Sihtrühmad kaardistatud ja uuringu tulemused võetud arvesse strateegia arendamisele, 2022;</p> <p>Noortele on korraldatud „Maailma parima küla” disaini projektkoolitus, 2021.</p> <p>Kogukonnas tekib huvi teada mis toimub ja tulekul ning kuidas igäüks saab oma panuse anda;</p> <p>Elanikud teavad, miks ja kuidas hoida loodust- ja keskkonda ning elada säästlikult;</p>	<p>Tänu erinevate teabekanalite rakendamisele Kõik Virtsu elanikud on teadlikud, mis Virtsus toimub ja on tulekul;</p> <p>Ringmajandus-, ühiskasutus-, sõidujagamise ning koostegevus on juurdunud tavaellu;</p>

	Toetavad ka 3.3, 6.1, 6.2 ja 6.3 tegevused.	Aruka elu koolitused annavad inimestele julguse ja võime ise või kogukonnana hakkama saada ka keerulistes oludes või hädaolukorras.	
4.2. Virtsu on tuntud ja pakub laiemat huvi	<p>Tegevus 4.2.1 Virtsu kui "Saladuslik poolsaar" turundusplaani koostamine ja rakendamine</p> <p>Tegevus 4.2.2 Virtsuga seotud ettevõtete ja ettevõtmiste koordineeritud ja kestev turundus ja reklaamimine</p> <p>Tegevus 4.2.3 Pärnumaa Romantilise Rannatee (Pärnu Lahe Partnerluskogu Leader KTG programm) toomine Virtsuni</p> <p>Toetavad ka 5.2 tegevused</p>	<p>Valmib kohaturundusplaan "Virtsu - Saladuslik poolsaar", 2021-2022;</p> <p>Kohaturundusplaani rakendamine, 2022-2023</p> <p>Pärnumaa Romantiline Rannatee jõuab Virtsu, 2023</p> <p>Virtsu ettevõtmiste hoidmine vähemalt valla, Läänemaa, Pärnumaa ja Saaremaa teaberuumis;</p>	<p>Virtsu on saanud tuntuks aruka ja aktiivse kogukonnaga mõnusa mereäärse elukohana, ettevõtliku ja uuendusliku töökohana ning laheda loodus-, põneva pärand- ja mõnusa mereturismi keskusena nii Eestis kui välismaal (mitte kui vaid praamisadam Saaremaale sõiduks).</p>
Eesmärk 5: Traditsioonide hoidmine ja turismi edendamine			
5.1. Kultuuri-traditsioonide säilimine	<p>Tegevus 5.1.1 Virtsu Merepäevade korraldamine</p> <p>Tegevus 5.1.2 Lennukaaretule korraldamine</p> <p>Tegevus 5.1.3 Kultuurijuhi palgalise ametikoha säilitamine</p> <p>Tegevus 5.1.4 Kultuurialase tegevuse ja huviringide toetamine</p> <p>Seda toetavad ka 2.2 tegevused (talgutraditsioon).</p>	<p>Üle 50 aastase traditsiooniga Virtsu Merepäevade korraldamise jätkamine iga aasta;</p> <p>Lennukaaretuli koos iga-aastase Läänemere muinastulede ööga;</p> <p>Kultuurijuhile on tagatud kindel töökoht ja tasu;</p> <p>Tegutsevad mitu kultuurialast rühma (muusika, laul, tants, jms);</p> <p>Toimib spordiklubi ja osaletakse vähemalt valla tasemel spordiüritustel;</p> <p>Toimuvad huviringid, milles aktiivne osalemine (vähemalt 5 inimest igas).</p>	<p>Juba traditsioonidega üritused hoitakse elus ja toimimas ning on ka naaberkülade elanike poolt külastatud;</p> <p>Kogukonna liikmed tegelevad aktiivselt kultuuriiga, spordiga ja pärandihoiuga;</p> <p>See hoiab kohaliku vaimu virge ja kehad terved;</p> <p>Huviringide kaudu saab taastada ja hoida ka merega seotud oskuseid ja elulaadi;</p> <p>Erilaadsed koostegemised suurendavad inimeste vahelist usaldust.</p>
5.2. Tulutoov loodus-, pärand- ja mereturism	<p>Tegevus 5.2.1 Vasallilinnuse ja mõisakompleksi taastamine</p> <p>Tegevus 5.2.2 Virtsu legendide ja aarete kaarti koostamine</p> <p>Tegevus 5.2.3 Huviväärsuste tähistamine kohtadel</p> <p>Tegevus 5.2.4 Ratta-, paadi- ja kajakilaenuvõtte käivitamine</p>	<p>Jätkub juba aastaid kestnud vasallilinnuse ja mõisakompleksi taastamine, 2021-2023;</p> <p>Valmivad legendid ja aarete kaarti, jm Virtsu põnevaks avastamiseks vajalik, 2021-2022</p> <p>Vaatamisväärsused saavad</p>	<p>Vanalinnast on saanud turismikeskus, kuhu keeravad sisse paljud Risti-Virtsu maanteed läbijad;</p> <p>Nii siseriiklikud kui välismaised turistid ja ka muidu läbisõitjad avastavad Virtsu "Saladusliku</p>

	<p>Tegevus 5.2.5 Merereiside korraldamine laidudele ja saartele</p> <p>Tegevus 5.2.6 Kalandusturismi käivitamine ja sellega seotud tegevused</p> <p>Tegevus 5.2.7 Kalandusturismi käivitamine ja sellega seotud tegevused</p> <p>Toetavad ka 2.3 ja 4.2 tegevused.</p>	<p>ühtse tähistuse ja kirjeldused, 2023;</p> <p>Jahisadamast toimuvad ettetellitavad (ja võimalusel regulaarsed) meresõidud saartele, 2023;</p> <p>Turismikeskuses on olemas ratta- ja paadilaenus, 2023;</p> <p>Toimuvad kalapüügi - ja töötuse koolitused küllastajatele, 2022.</p>	<p>poolsaare” ja leiavad siin huvitavat nii maal kui merel;</p> <p>Külastele pakutavad teenused annavad kohalikele tööd ja toovad kogukonda lisaraha.</p>
Eesmärk 6: Kogukondliku isemajandamisvõimekuse suurendamine			
<p>6.1.Kohalik ühistuline tegutsemine</p>	<p>Tegevus 6.1.1 Kohaliku ühistulise tegutsemise koolitused ja tutvumine teiste kogemustega</p> <p>Tegevus 6.1.2 Erinevate võimalike tegevuste kaardistamine, vajaduste hindamine ja prioriteetide määratlemine</p> <p>Tegevus 6.1.3 Ühistulise tegevuse mudeli väljatöötamine ja rahastamisvõimaluste leidmine</p> <p>Tegevus 6.1.4 Biojätmete kogumine, komposteerimine, gaasistamine ja taaskasutus koostöös Nutriloo'iga (kogukonnasisese ringmajanduse esimene samm)</p> <p>Tegevus 6.1.5 Ühistulise päikeseenergia pargi rajamine ettevõtluskeskuse kõrval ja tarnimine otseliiniga</p> <p>Tegevus 6.1.6 Tööriistade jms. ühiskasutuse laenuskohta ja asjade vahetuspunkti loomine</p> <p>Tegevus 6.1.7 Kohaliku ja naaberkülade otse toidutarne (OTT) käivitamine</p> <p>Tegevus 6.1.8 Toiduainete ja aiasaaduste kuivatamise ja hoiulao (nn magasiit) loomine</p> <p>Tegevus 6.1.9 3D printimise võimaluse tekitamine ja selle teenuse pakkumine ka väljapoole</p>	<p>Virtsu on seotud Läänemaa ja Pärnumaa OTT võrgustikuga, 2021;</p> <p>Paljude plaanitud tegevuste hulgast on vähemalt kaks tegevust käivitunud aastaks 2022;</p> <p>Käivitunud on üle 5 erineva tegevusvaldkonna, aastaks 2025;</p> <p>Biojätmete kogumine ja kasutamine toimib, 2022.</p> <p>Ühistuline tegevus on saanud kohaliku elu püsimise üheks tugisambaks ja isemajandamise aluseks, 2027;</p>	<p>Virtsus on kogukonna liikmete vahel usaldus ja see võimaldab arendada mitmekülgset ja edukat ühistulist tegevust;</p> <p>Virtsu kogukond tunnetab ja näeb isemajandamise võimalusi ja ise hakkama saamise võimekust.</p>

	<p>Tegevus 6.1.10 Mereäärse sauna ehitamine Virtsu vanalinna ja selle teenuste pakkumine</p> <p>Tegevus 6.1.11 Sõidu- ja sõidukijagamisteenuse (elektriauto) käivitamine kogukonnas</p> <p>Siia kuulub ka 2.1 tegevus (ühistuline heakorraettevõtte)</p>		
6.2. Kogukondlik rahastamine (elanikutulu)	<p>Tegevus 6.2.1 Kogukondliku rahastusmudeli väljatöötamine</p> <p>Tegevus 6.2.2 Kogukondliku hoiu-laenuühistu moodustamine</p> <p>Tegevus 6.2.3 Investeermishoiuse teenuse käivitamine</p> <p>Tegevus 6.2.4 Kogukondliku elanikutulu mudeli väljatöötamine</p> <p>Tegevus 6.2.5 Kogukondliku elanikutulu idee propageerimine</p> <p>Tegevus 6.2.6 Kogukondliku elanikutulu rakendamine</p>	<p>Kogukondlik rahastusmudel on välja töötatud, 2021;</p> <p>Kohalik hoiu-laenuühistu on käivitunud (vähemalt 10 liiget), 2022.</p> <p>Investeermishoiuse teenus on käivitatud, 2022;</p> <p>Kogukondlik elanikutulu mudel on välja töötatud, 2022;</p> <p>Kogukondlik elanikutulu idee on vastu võetud, 2023;</p> <p>Kogukondlik elanikutulu mudel on edukalt rakendunud, 2025;</p>	<p>Virtsu elanikud panustavad ühistegevusse ja -rahastusse ning saavad püsivat elanikutulu selle kasumist.</p>
6.3. Väarikas vananemine kogukonna toel	<p>Tegevus 6.3.1 Väarika vananemise kontseptsiooni väljatöötamine</p> <p>Tegevus 6.3.2 Kogukondliku abi- ja hooldusteenuste süsteemi väljatöötamine ja rakendamine</p> <p>Tegevus 6.3.3 Hooldekodu idee selgitamine ja vajalike partnerite leidmine</p> <p>Tegevus 6.3.4 Hooldekodu rajamine ja käivitamine koostöös partneritega</p>	<p>Väarika vananemise kontseptsioon on välja töötatud, 2021;</p> <p>Kogukondlik abi ja hooldusteenuste süsteem on välja töötatud, 2022;</p> <p>Kogukondlik abi ja hooldusteenuste süsteem on rakendunud, 2025;</p> <p>Hooldekodu loomiseks on leitud sobiv koht ja partnerid, 2022;</p> <p>Hooldekodu on valminud ja toimib, 2025;</p>	<p>Virtsu on koht väarikaks vananemiseks sh ka väljaspoolt tulnud inimestele;</p> <p>Virtsus toimib kogukondlik abi- ja hooldusteenuste süsteem eakatele oma kodus elamiseks ja on olemas täisteenusega meeldiv hooldekodu.</p>

Tabel 6: Perioodil 2021-2023 planeeritud rahastust vajavate tegevuste hinnanguline ajaplaan ja eelarve

2021-2023 planeeritud tegevused	Hinnanguline ajaplaan	Hinnanguline eelarve (EUR)	Planeeritav rahastusallikas
Tegevus 1.1.1: Ettevõtluskeskuse kommunikatsioonitrasside ja teede projekteerimine ja ehitamine	Jaanuar - Oktoober 2021	1 500 000	KOV, EL vahendid
Tegevus 1.2.1: Taastuvenergeetika (TE) rakendus-koolituskeskusest huvitatud ettevõtete ja koolide kaardistamine ja nendega kontaktide loomine	Jaanuar - Märts 2021	2 000	Arenguselts, tuulikute toetus
Tegevus 1.2.2 TE rakenduskeskuse rahastusmudeli väljatöötamine ja tegevuse planeerimine ning organisatsiooni loomine	Aprill - Detsember 2021	20 000	Arenguselts, tuulikute toetus, KOV
Tegevus 1.2.3 TE rakenduskeskuse rahastuse leidmine ja käivitamine	August 2021 -September 2022	10 000	Arenguselts, teostused, KOV
Tegevus 1.2.4 TE rakenduskeskuse ruumide ehitus ettevõtluskeskusesse, inventari soetamine ja personali leidmine	Oktoober 2022 - November 2023	1 000 000	Vastav arendusorganisatsioon
Tegevus 1.3.1 Vana kalatööstuse piirkonnale arenduse huviliste otsimine	Jaanuar 2021 - Oktoober 2021	2 000	Arenguselts, tuulikute teostus, KOV
Tegevus 2.1.1 Virtsus heakorrasteenuste vajaduste kaardistamine	Märts - Aprill 2021	1 000	Arenguselts, tuulikute toetus
Tegevus 2.1.2 Heakorrasteenuste ettevõtte (ühistu) äriplaani koostamine	Mai - Juuli 2021	1 500	Arenguselts, teostused
Tegevus 2.3.1 Üldise loodushoidliku ja säästliku elustiili propageerimine	Mai - Oktoober 2021	3 000	Arenguselts, teostused, KOV
Tegevus 2.3.2 Avalike aruka elamise koolituste läbiviimine	August - Detsember 2021	3 000	Arenguselts, teostused
Tegevus 2.3.3 Elanike teavitamine kohalikest loodusväärtustest ja nende hoidmise võimalustest	Mai - Oktoober 2021	2 000	Arenguselts, tuulikute toetus
Tegevus 2.3.4 Konkurssi "Kaunis Virtsu" korraldamine	1 x aastas	500 / a	Tuulikute toetus
Tegevus 3.1.3 Kooli saavutuste ja tegevuse avalik tutvustamine, mainekujundus	Jaanuar - Mai 2021 September 2021 - Mai 2022	2 500	KOV, kodanike algatus ja teostused
Tegevus 3.2.1 Kooli- ja lasteaiamaja funktsionaalsuse kaardistamine	Jaanuar - Veebruar 2021	1 000	KOV, Arenguselts

Aruka küla strateegia: Virtsu

Tegevus 3.2.4 Lisainvesteeringud kooli- ja lasteaia hoonetesse	Jaanuar 2021 - Oktoober 2021	3 500	KOV, projektid
Tegevus 3.2.5 Taastuenergiaalase koolituskeskuse loomine	Mai - September 2022	100 000	EU projektid, KOV, Arenguselts ja annetused/toetus
Tegevus 3.3.1 Merenduse- ja kalandusega seotud koolitused	Mai - September 2021	5 000	Arenguselts, projektid
Tegevus 3.3.2 Koostöö erinevate haridusasutustega üle Eesti	Aprill 2021 - Juuni 2022	10 000	KOV/ kooli eelarve
Tegevus 4.1.1: Kogukonnasisese teavitamise ja infovahetuse parandamine	Jaanuar - Märts 2021	2 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 4.1.2 Sihtrühmade kaardistamine ja uuring	Aprill – Juuni 2021	3 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 4.1.3 Kogukonna aktiivsuse tõstmine, laialdasem kaasamine ja osaluse motiveerimine	Märts - September 2021	5 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 4.1.4 Kogukonnaliikmete teadlikkuse tõstmine loodus- ja keskkonnanahoiu teemadel ja uute teadmiste juurutamine praktikas	Juuni - Oktoober 2021	5 000	Arenguselts, toetused, KOV
Tegevus 4.1.5 Kogukonna sotsiaalse sidususe ja isemajandamise võimekuse kasvatamine erinevate meetmetega	November 2021 - Mai 2022	10 000	Arenguselts, toetused, KOV
Tegevus 4.2.1 Virtsu kui "Saladuslik poolsaar" turundusplaani koostamine ja rakendamine	Märts 2021 - Märts 2023	30 000	Arenguselts, KOV, Leader toetus
Tegevus 4.2.3 Pärnumaa Romantilise Rannatee toomine Virtsuni	Jaanuar - Mai 2023	7 500	Arenguselts, KOV, Leader toetus
Tegevus 5.1.1 Virtsu Merepäevade korraldamine	1 x aastas	1 000 / a	Erasponsorid
Tegevus 5.1.2 Lennukaaretule korraldamine	1 x aastas	500 / a	Tuulikute toetus
Tegevus 5.1.3 Kultuurijuhi palgalise ametikoha säilitamine	12 x aastas	300 / k	KOV-i tegevustoetus
Tegevus 5.1.4 Kultuurialase tegevuse ja huviringide toetamine	1 x aastas	5 000 /a	Arenguselts, toetused, KOV
Tegevus 5.2.1 Vasallilinnuse ja mõisakompleksi taastamine	Märts 2021 - Oktoober 2023	500 000	Arenguselts, tuulikute toetus, KOV, EL vahendid

Aruka küla strateegia: Virtsu

Tegevus 5.2.2 Virtsu legendide ja aarete kaarti koostamine	Jaanuar 2022 - Märts 2023	10 000	Arenguselts, KOV, toetused
Tegevus 5.2.3 Huviväärsuste tähistamine kohtadel	Mai - August 2021	7 500	Arenguselts, KOV, toetused
Tegevus 6.1.1 Kohaliku ühistulise tegutsemise koolitused ja tutvumine teiste kogemustega	Jaanuar 2021 - Oktoober 2021	1 500	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.1.2 Erinevate võimalike tegevuste kaardistamine, vajaduste hindamine ja prioriteetide määratlemine	November 2021 - Juuni 2022	3 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.1.3 Ühistulise tegevuse mudeli väljatöötamine ja rahastamisvõimaluste leidmine	Aprill 2022 - September 2022	2 500	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.1.4 Biojätmete kogumine, komposteerimine, gaasistamine ja taaskasutus koostöös Nutriloo'iga	Märts 2022 - Märts 2023	25 000	Arenguselts, KOV, toetused
Tegevus 6.1.5 Ühistulise päikeseenergia pargi rajamine ettevõtluskeskuse kõrvale ja tarnimine otseliiniga	Märts - Aprill 2022	100 000	EU projektid, KOV, kohalik ühistu, Arenguselts, annetused/toetused
Tegevus 6.2.1 Kogukondliku rahastusmudeli väljatöötamine	Aprill - Juuli 2021	3 500	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.2.1 Kogukondliku hoiulaenuühistu moodustamine	August 2021 - Märts 2022	2 500	Kohalik ühistu, toetused
Tegevus 6.2.2 Investeeringushoiuse teenuse käivitamine	Aprill - Juuni 2022	1 500	Kohalik ühistu, toetused
Tegevus 6.2.4 Kogukondliku elanikutulu mudeli väljatöötamine	Jaanuar - Märts 2022	5 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.3.1 Väärika vananemise kontseptsiooni väljatöötamine	August 2021 - Märts 2022	5 000	Arenguselts, toetused
Tegevus 6.3.2 Kogukondliku abi- ja hooldusteenuste süsteemi väljatöötamine ja rakendamine	Aprill - Juuni 2022	3 000	Arenguselts, toetused, kohalik ühistu
Tegevus 6.3.3 Hooldekodu idee selgitamine ja vajalike partnerite leidmine	Jaanuar - Märts 2022	1 000	Arenguselts, toetused, kohalik ühistu
Eelarve kokku	2021-2023	3 431 800 EUR	

V. JUHTIMINE JA SEIRE

5.1 Juhtimine

Meie aruka küla strateegiat juhib Virtsu Arenguselts, mis on ühtlasi kohaliku kogukonna aktiivi esindus. Strateegia elluviimist juhivad ja jälgivad pidevalt arengusuundade vedajad ja projektijuhid (võivad olla ka mingil perioodil palgalised töökohad). Strateegia rakendamisele ja tulemustele annavad hinnangu Virtsu elanikud iga-aastastel Arenguseltsi üldkoosolekutel. Arengustrateegiat ja tegevussuundade kavasid ajakohastatakse igal aastal vastavalt vajadustele ja toimunud muutustele.

Kõige keerulisem on sellise pikaajalise arengustrateegia eesmärkide elluviimiseks vajalike tegevuste ressursside vajaduste ja finantsplaneerimine, kusjuures puudub kindlus erinevate tegevuste rahastamise võimaluste osas. Samas on paljud tegevused üksteisega seotud ja sõltuvuses. Sellega seoses vajab Arenguselts ka planeerimis- ja erialaekspertide abi. Strateegia rakendamise käigus 2021 aastal kavatsime kuulata ka teiste Euroopa külade kogemusi, kellel on olnud sarnaseid projekte, et saada nõu ja võrdlusandmeid seda tüüpi projektide teostatavuse ja rahastamise võimaluste kohta.

Meie plaan on rahastada väiksemaid planeerimistegevusi ja suuremaid tegevusi ettevalmistavaid projekte osalt külaelanike vabatahtliku tööga, osalt Hanila Toetusgrupi (tuuleparkide toetusrahastu) toel ja osalt Leader abiga, nagu enamikus meie varasemates projektides. Kuna paljude suuremate plaanitud ettevõtmiste eelarved võivad olla mitukümmend tuhat kuni mõni miljon eurot, siis on kindlasti vaja toeks ka mitmeid piirkondlikke, riiklikke ja Euroopa rahastamisvõimalusi. Muidugi kasutame, kasvõi omaosaluse tagamiseks, ka erakapitali ja ühisrahastust (milles Eesti on Euroopa liider) ning era- ja avalikke sihtkapitale.

Just rahastusallikate ja -meetmete leidmisel, valikul ja integreerimisel vaja kõige enam abi strateegia tegevuste edasise planeerimise ja rakendamise faasis.

Seni on Virtsu Arenguselts oma 16 tegevusaasta jooksul investeerinud kokku 500 000 eurot. Rahastuse jagunemine on kujunenud järgmiseks:

- tegevustoetus omavalitsuselt 20%
- projektitoetused (Eesti ja Euroopa Leader rahastus) 40%
- projektitoetused (tuuleenergia toetus) 25%
- eraettevõtjate sponsortoetused 12%
- liikmemaksud 3% (liikmemaksude osakaal on suhteliselt väike, kuna liikmed panustavad suuremas osas tasuta tööna)

5.2 Seire

Virtsu Arenguselts kogub ja analüüsib seireandmeid strateegia elluviimise mõju hindamiseks.

Strateegia seire ja hindamine on kavandatud kahel tasandil:

- Tegevuste edenemist ja peamisi väljundnäitajaid (toodud tabelis 5) seiratakse jooksvalt. Arenguseltsi juhatus teeb iga-aastaselt seltsi üldkoosolekule

Aruka küla strateegia: Virtsu

ülevaate lisaks rahade kasutamisele ka peamiste strateegia tegevuste seisust ning kogub tagasisidet seltsi liikmetelt;

- Üks kord 3 aasta jooksul tehakse põhjalikum seire juba ellu viidud tegevuste ja projektide tegelike tulemuste ja mõjude põhjalikuks hindamiseks. See on aluseks ka strateegia muutmisele ja uuendamisele.

Virtsu aruka küla strateegia seire korraldus:

	Aruka küla strateegia seire	Strateegia hindamine
Korraldaja	Virtsu Arenguseltsi juhatus	Virtsu Arenguseltsi üldkoosolek
Tegija	Virtsu Arenguseltsi juhatus ja valitud projektijuhid	Üldkoosoleku poolt moodustatud komisjon väliseksperti abiga
Alusandmed/ seire sisu	Tegevuste edenemine Projektide edenemine Projektide ja tegevuste panus strateegia eesmärkide ja väljundnäitajate saavutamisse Eelarveliste võimaluste kasutamine	Elluviidud tegevused/projektid, nende tulemused ja mõjud
Tegevuse pidevus	Pidev	1 kord aastas
Aruandeperiood	1 kord aastas	1 kord 3 aasta jooksul
Aruande heakskiitja	Üldkoosolek: 1 kord aastas seirearuanne ja 1 kord 3 aasta jooksul strateegia elluviimise tulemuste ja mõjude hindamise aruanne.	
Aruande otstarve	Iga-aastase tegevuskava ja eelarve täpsustamine, projektide tulemuse hindamine	Strateegia ülevaatamine ja uuendamine

VI. SIDUSRÜHMADE KAASAMINE STRATEEGIA LOOMISESSE

6.1 Sidusrühmade kaasamine vajaduste selgitamisel

Strateegia väljatöötamise algetapil korraldati Virtsu kogukonna vajaduste selgitamiseks ja kogukonna ühistarkuse kasutamiseks töötuba/ mõttetalgud (12.09.2020), kus olid kokku tulnud üle 30 aktiivse kohaliku ja mitu väliseksperti (Tartumaa Arendusselts, Põllumajandusuuringute Keskus, Leader-toetusgrupp). Mõttetalgute raames pandi koos kirja Virtsu visioon, täpsustati arengu eesmärgid, tehti SWOT analüüs ja nimetati hulk tegevusi, mida visiooni ja eesmärkide täitmiseks teha on vaja.

Visiooni ja eesmärkide kirjeldamiseks moodustati juhuvaliku alusel 5 rühma, kes hakkasid tööle samade teemadega. Järgnevates töö etappides vähendati rühmade arvu ja koondati juba tehtud tulemusi selliselt, et konsensuslikult jõuti lõpuks kogu seltskonnaga ühisele tulemusele. SWOT-analüüsi ja tegevuste kirjeldamiseks jaguneti taas 5 rühma, ning läbiti 2 tööringi, nii et mõni teine rühm sai esimese rühma tööd täiendada või kommenteerida. Lõpetuseks esitleti tulemusi suures ringis, kus kõik said veel omapoolseid lisandusi pakkuda ja märkuseid teha.

Töö tulemused on esitatud mõningate lisaselgituste ja tekstiliste täiendustega siinse strateegia SWOT analüüsi osas ja eesmärkide kirjelduses.

6.2 Sidusrühmade kaasamine strateegia väljatöötamisel

Strateegia eeltöö tulemusi tutvustati Virtsu Arenguseltsi avatud üldkoosolekul (18.10.2020) kus osales 25 inimest. Üldkoosolekul kinnitas Virtsu visiooni 6 põhialust ,eesmärki (vt ptk. 4.1), mille baasil strateegia kokku panna. Anti nõusolek panna strateegia kirjutamise põhikoormus seltsi liikmele Kulno Keskülale, kes on rahvusvahelise koostöö, maaelu ja kogukonnaalgatuste kogemustega terviklahenduste- ja innovatsiooni-konsultant ning projektijuht OÜ-s Innovest. Koosolekul osalejad said veel omapoolseid mõtteid ja ideid avaldada, mida strateegia koostamisel ja tegevuste planeerimisel ka arvestati.

Eraldi korraldati (07.11.2020) ümarlaud Virtsu ettevõtjatega (8 inimest), et kuulda nende mõtteid ja vaateid ettevõtluse tulevikule Virtsus ja selle seostamisest kogukonnaga. Põhiliselt keskenduti ettevõtluskeskuse projekteerimise ja rahastamisega seonduvale, aga teemadeks oli ka vana kalatööstuse võimalikud kasutused ning kogukonnale ja turistidele pakutavad teenused (elamud, majutus, toitlustus, hooldekodu, heakord, sadamad, jm). Ümarlaua osalejad leppisid kokku, et sarnases formaadis üritused (konkreetsemate küsimuste lahendamiseks) hakkavad toimuma regulaarselt. Järgmine pidigi aset leidma 23.11.2020, kuid koroonaviiruse levimise tingimustes Virtsus otsustasime selle ürituse edasi lükata. Töö väiksemates gruppides on siiski jätkunud ka distantsilt.

Alltoodud tabelis on ka teiste strateegia väljatöötamise raames toimunud kokkusaamiste ja koosolekute täpsem ajakava, osalejad ja sisend strateegiasse.

Aruka küla strateegia: Virtsu

Jrk	Tegevus	Toimumise aeg	Osalejad	Sisend strateegiasse
1.	Smart Rural 21 projekti Eesti eksperdi ja kaasatud partnerite (Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Leader Liit, Kodukant Läänemaa) külastus ja nõupidamine	17.08.2020	Kristiina Tammets, Meeri Maastik, Triin Kallas, Kaja Karlsson, Maarja Pikk mets, Kulno Kesküla, Stanislav Nemeržitski, Jüri Mõniste, Aimar Roomets, Mardo Leiumaa	Strateegia koostamise protsessi kavandamine, edasiste kohtumiste kava
2.	Virtsu kooli ja hariduse tulevikuvisioni arutelu kohalike elanikega	05.09.2020	25 Virtsu aktiivset elanikku, Virtsu Arenguseltsi juhtkond	Strateegia kohaliku hariduse hoidmise eesmärgi ja vajalike tegevuste selgitamine
3.	Virtsu strateegia töötuba kohalike elanikega	12.09.2020	30 Virtsu aktiivset elanikku, Virtsu Arenguseltsi juhtkond, Kulno Kesküla, Smart Rural 21 projekti Eesti ekspert ja Läänemaa Kodukant esindaja	Strateegia missioon, visioon, eesmärgid, SWOT ja vajalikud tegevused
4.	Eesti President külastas Virtsu Arenguseltsi koolimajas	17.09.2020	Eesti President Kersti Kaljulaid ja tema 2 nõunikku ning Virtsu Aruka Küla / Arenguseltsi juhtrühm	Aruka küla programmiga ja Virtsu arenguga tutvumine ning edu soovitus maaelu edasi arendada ja turustada
5.	Virtsu Arenguseltsi üldkoosolek	18.10.2020	25 Virtsu Arenguseltsi liiget, juhatus ja 3 uut seltsiga liitujat	Strateegia eesmärkide kinnitamine ja kirjutamise algatamine
6.	Virtsu ettevõtjate ümarlaud	07.11.2020	6 ettevõtjat ettevõtetest Virtsu Ettevõtluskeskus, K.MET, Toidutanker, MARU Grupp, Sorainen, Innovest ja 2 Arenguseltsi juhatus liiget	Strateegia ettevõtluse arendamise tegevussuundade ja tegevuste selgitamine ja täiendamine
7.	Strateegia 1. mustandi ülevaatamine ja täiendamine	14.11.2020	Smart Rural 21 projekti Eesti ekspert, Kulno	Strateegia dokumendi läbivaatamine ja

Aruka küla strateegia: Virtsu

			Kesküla (konsultant), Stanislav Nemeržitski, Jüri Mõniste	täiendamine ning ülesannete täpsustamine. Esitamine kontrolliks Euroopa e40 tiimile.
8.	Strateegia 2. mustandi ülevaatamine ja täiendamine	24.11.2020	Kulno Kesküla, Stanislav Nemeržitski, Jüri Mõniste	Strateegia dokumendi läbivaatamine ja täiendamine ning ülesannete täpsustamine
9.	Strateegia 3. mustandi ülevaatamine, parandamine ja täiendamine	29.11.2020	Rural 21 projekti Eesti ekspert, Kulno Kesküla, Stanislav Nemeržitski, Jüri Mõniste	Strateegia dokumendi läbivaatamine, parandamine ja täiendamine
10.	Strateegia lõpliku dokumendi kontroll, parandamine ja lõpetamine	30.11.2020	Rural 21 projekti Eesti ekspert, Kulno Kesküla, Stanislav Nemeržitski, Jüri Mõniste	Strateegia dokumendi lõplik kontroll, parandamine ja lõpetamine ning esitamine Euroopa e40 tiimile

6.3 Põhilised kogukonna teavitamise ja teadlikkuse tõstmise kanalid

Virtsu Arenguselts on aastate jooksul teinud mitmeid uuringuid kohalike seas, et välja selgitada asula arengusuunad ja elanike reaalsed vajadused. Tehtud rahvakoosolekuid ja arutelusid mitmetel kohaliku elu teemadel. Nende alusel on välja töötatud ja muudetud ka varasemaid arengukavasid ja visioone.

Käesoleva strateegia väljatöötamist alustati samuti kohalike teavitamisest seltsi plaanidest ja pakuti kõigile võimalust osaleda arenguplaanide ja suundade kujundamisel. Väga paljud kohalikud elanikud ja samuti endised kohalikud, kes olude sunnil elavad kusagil mujal, on avaldanud oma arvamust kas koosolekutel või pidanud kirjavahetust strateegia koostajatega. Hea meel on, et ka mitmed uued elanikud ja piirkonna suvitajad on aktiivselt osalenud seltsitöös ja samuti andnud panuse strateegia koostamisele.

Üldiselt on Arenguseltsi koosolekutele ja kogukonna ühisüritustele alati kutsutud kõiki nii paberkuulutustega (3 teabetahvli Virtsus) kui ka Facebooki, kodulehe (toimib juba aastast 2001) ja arenguseltsi e-maililisti vahendusel. Oma tegevusi oleme kajastanud nii suuremate maakondlike ajalehtede (Lääne Elu, Pärnu Postimees) kui ka Rahvusringhäälingu vahendusel, samuti Lääneranna valla infokanalites.

6.4 Planeeritud tegevused sidusrühmadega

Tõeliselt aruka kogukonna ülesehitamiseks on oluline kaasata võimalikult mitmesuguseid elanike sihtgrupe. Virtsu Arenguseltsil on plaanis järgmiste sammudena kaardistada iga sihtgrupi vajadused ja nägemused, arutleda

Aruka küla strateegia: Virtsu

nendega võimaliku tulevikuvisioni üle ning selgitada välja kitsaskohad, mida nemad näevad. Edaspidi suunata need grupid omavahel kogukonnana tihedamale koostööle.

Pensionäride „klubi” seltskonna kaudu on kavas mobiliseerida **vanemat elanikkonda**, eeskätt nende oskuste, pärandkultuuri ja praktiliste võtete edasiandmiseks noortele. Sellised tegevused on juba käivitatud Virtsu Arenguseltsi kaudu (nt huviringid, kus osalevad koos vanemad ja nooremad Virtsu elanikud). Plaanis on integreerida vanemate virtsukate kultuuritegevust Virtsu Kooli huvitegevusega, sh koolikontsertidel ja -aktustel esinemised, kooliõpilaste esinemised pensionäride klubi üritustel jms.

Plaanis on taaskäivitada üle 5 aasta tagasi tegutsenud Virtsu **ettevõtjate** klubi tegevus, kus kohalikud ja Virtsuga seotud ettevõtlikud inimesed saaksid kokku ning arutaksid ja lahendaksid koos ettevõtjate ees seisvaid takistusi või võtaksid koos ette uusi huvitavaid ja strateegiale kaasa aitavaid tegevusi ja projekte.

Noorte kaasamiseks strateegia edasisele täpsustamisele ja elluviimisele ning Virtsu noorte tulevikuvaate selgitamisel on kavas korraldada „Maa ilma parima küla” disainimise meetoodil projektõpe Virtsu Kooli õpilastele Gaia Akadeemia õpetaja Toomas Trapido kaasabil. Kuna meie kooli programmis on ettevõtlikkusõpetus (5. klass) ja ettevõtlusõpe (8. klass), siis projektõppe raames kaasame võimalikult palju õpilaskonna esindajaid. Projektõpet on plaanis läbi viia kevadel 2021. Antud sihtrühma hinnangutest saame vastuse küsimusele, millised on noorte jaoks Virtsu kui elupaiga eelised ja väljakutsed.

Juba tavaks saanud Virtsu Arenguseltsi tänulõuna (toimub igal aastal veebruaris) on suurepärase platvormi lisaks panuse väärtustamisele ka plaanide, eesmärkide ja koostöö arutamiseks erinevate sidusrühmade esindajatega. Oleme juba mitu aastat korraldanud tänulõunat sellisel, et kutsume sinna esinema ka KOV-i, mõne toetusgrupi või partneri esindaja. Tulevikus on plaan muuta ürituse formaati, kus lisaks ühisele lõunale toimub ka arutelu suuremates ja väiksemates rühmades (ajurünnak, avatud ruum, ideede kohvik vms vorm).

Mõttetalgud, kus vaadatakse üle strateegia ja selle täitumist, on efektiivne viis kaasata KOV-i ja riigi esindajaid (sh erinevad partnerid nt Leader, Kodukant jne). Läbi ühiste arutelude saame operatiivselt tagasisidet oma plaanidele, eesmärkidele, nende teostatavusele ja eesseisvatele takistustele. Riiklikes strateegiates on küll maapiirkondade arendamine olulisel kohal, ent vältimaks loosunglikkust, peame senisest rohkem ise panustama ka võimuesindajate aktiivsesse kaasamisse.

Uute koostöövormidena näeme strateegia rakendamise etapis Arenguseltsi raames huvipõhiselt eri tegevussuundadel ja teemadel tööruhmade moodustamist, mille liikmed tihedamalt suhtleksid ja koos tegutseksid.

Strateegia arendamise, elluviimise ja seireoskuste omandamiseks on plaanis korraldada ka koolitusi arenguseltsi vedajatele ja uutele aktiivsetele kogukonnaliikmetele.

